

JMG

“Var är alla bögarna?”

En studie i heteronormativitet i mediernas skildringar av idrottare, mot bakgrund av sexualitet

Författare:Ebba Örn
Handledare:Jenny Wiik
JMG Hösten 2014

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Syfte och frågeställningar.....	1
Teoretisk bakgrund och tidigare forskning.....	3
Metod och material.....	14
Resultat och analys.....	20
Avslutande diskussion och sammanfattning.....	36
Referenslista.....	38

Inledning

Hbtq-personers rättigheter har under de senaste decennierna stärkts i Sverige. Idag har exempelvis homosexuella par rätt att gifta sig och att adoptera, och förbud mot diskriminering av sexuella minoriteter är sedan 2011 grundlagstadgat i Sverige.¹ Sociologen Margareta Lindholm menar att det svenska samhället idag präglas av en öppenhet i frågor om sexualitet, och att detta speglas i att synen på homosexualitet blivit alltmer normaliserad.

Samtidigt existerar en utbredd heteronorm, ett antagande om att människor är heterosexuella fram tills dess att de kommer ut med sin sexuella läggning. Queer-teoretiker menar att ett sådant antagande grundar sig i att samhällets indelning i kategorier av man och kvinna utgår ifrån en heteronormativ ordning, där kroppar bara förstås i relation och motsats till varandra. Den manliga kroppen är det som den kvinnliga inte är, och blir begriplig först i åtrån av sin motsats. Enligt Myndigheten för ungdoms- och civilfrågor är unga hbtq-personer, trots den ökade öppenheten, mer utsatta för diskriminering, hot och våld än andra unga.² Något som i sig vittnar om heteronormativitetens konsekvenser.

I det moderna samhället anses media ha stor betydelse för hur människor skapar förståelse av världen och sin omgivning. Eftersom medierna många gånger är vår främsta informationskälla uppfattar vi de bilder som vi får genom dem som sanna och objektiva. Men medienyheter utgör inte bara speglingar av en verklighet; nyhetsformatet kräver ett val av vinkel och källor, och innebär således att nyheter utgör konstruktioner av den värld som vi lever i. Vissa perspektiv kommer att väljas bort till förmån för andra. Hur media gestaltar fenomen och grupper i samhället beror ofta på normer som ligger i kulturen, och dessa gestaltningar anses ha stor betydelse för hur medborgarna sedan gestaltar samma fenomen. Dessa frågor är aktuella i dagens svenska debatt där det är vanligt att dela in människor i grupper utefter icke-valda egenskaper såsom kön, hudfärg, härkomst och sexuell läggning.

Mot bakgrund av den demokratisering som skett sedan 1979, då Socialstyrelsen avskaffade homosexualitet som sjukdomsbegrepp, har inte bara samhällets utan också den bild som media skildrar av homosexuella förändrats. I det offentliga samtalat talar man inte längre om homosexualitet som en avvikelse, utan som en sexuell läggning. Hur speglas detta i medietexter? Med utgångspunkt i den betydelse som media har för människors attityder, blir det viktigt att studera i vilken mån som medias skildringar av människor mot bakgrund av deras sexualitet bygger på det förflutnas idéer om homosexualitet samt hur dessa skildringar präglas av en heteronormativ förståelse av världen.

Syfte och frågeställningar

Uppsatsen syfte är att analysera hur medier porträtterar personer inom idrotten mot bakgrund av deras sexuella läggning, utifrån teorier om heteronormativitet och könstillhörighet. Genom att studera artiklar från när fotbollsspelarna Victoria Svensson och Anton Hysén kom ut offentligt 2008 respektive 2011, kommer jag analysera hur rådande diskurser eventuellt har påverkat hur medierna skildrar kvinnlig respektive manlig homosexualitet.

Uppsatsens frågeställningar är:

¹ Riksförbundet för sexuellt likaberättigande (RFSL): <http://www.rfsl.se/?p=2840>

² Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor: <http://www.mucf.se/unga-hbtq-personers-halsa>

Hur framställs kvinnlig respektive manlig homosexualitet i artiklarna?

Hur påverkas dessa framställningar av dikotoma kategoriseringar i man och kvinna respektive heterosexuell och homosexuell?

Teoretisk bakgrund och tidigare forskning

Mediernas inflytande på publiken

Media tillskrivs ofta en central roll i den moderna människans liv. Genom medier får vi information om vad som händer i världen, där möter vi vårt eget och andras samhälle, och genom dem skapar vi förståelse för fenomen och människor som inte finns i vår direkta närhet. Medieforskaren Jesper Strömbäck uttrycker det som att ”medierna gör det möjligt för oss att se bortom vår egna vardagliga verklighet”.³ Att medier har stor betydelse för gemene man bekräftas också av den utbredda användningen av dem. Under 2013 lade människor i Sverige i genomsnitt 6 timmar och 18 minuter av sin vakna tid på olika medier.⁴

Man talar idag om en medialisering av samhället. Framförallt brukar det syfta på hur politiken har blivit medialiserad, det vill säga hur politiken har blivit anpassad efter de villkor som media ställer upp i form av intervjuteknik, redaktionstider etc. När det gäller politik och samhällsinstitutioner, menar Strömbäck att medierna inte längre kan påstås skildra en verklighet som existerar utanför och oberoende av dem själva; den verkligheten framstår redan som anpassad efter mediernas logik.⁵ Men medias betydelse sträcker sig bortom det som rör sig inom partipolitiken. Allt mer av det som sker, inom vitt skilda samhällsarenor, skildras i medierna och anpassas därför i mer eller mindre stor utsträckning efter deras villkor. Eftersom media som informationskälla har en central roll i människors liv, uppfattar vi de bilder som vi får genom media som sanna och objektiva. Strömbäck menar att vi ibland till och med uppfattar de medierade bilderna som mer verkliga än verkligheten själv.⁶ Vidare definierar Strömbäck medialisering som ”(...) den process varigenom mediernas urval, presentation, form, rytm, tempo och innehåll präglar hela samhället.”⁷

Journalistiken legitimerar ofta sig själv genom att hävda att den utgör en spegling av verkligheten. Den har för avsikt att skildra världen ”sådär den är”. Jesper Strömbäck menar dock att det inte finns någon forskning som understödjer att medierna enbart skulle spegla samhället. Troligen är det inte ens möjligt att återspegla verkligheten. Världen är obegränsad medan mediernas form är högst begränsad. Journalistikens format, oavsett om det är en papperstidning, ett radioprogram eller webbtidning, kräver begränsning och därför ett val av vinkel, källor och ord. I alla dess redaktionella val som görs, väljs också någonting bort. Nyheter bör därför betraktas som konstruktioner av verkligheten. Hur medierna skildrar samhällsfenomen står förstas i relation till hur de fenomenen ter sig i

³ Strömbäck, Jesper (2004) *Den medialiserade demokratin: om journalistikens ideal, verklighet och makt*. 1. uppl. Stockholm: SNS förl.) sida 24

⁴ Nordicom, Nordiskt informationscenter för Medie- och Kommunikationsvetenskap: <http://www.nordicom.gu.se/sv/mediefakta/nyheter/mediebarometern-2013>

⁵ Strömbäck, Jesper (2004) sida 130

⁶ ibid 128

⁷ ibid 129

verkligheten, men kan aldrig vara dess exakta spegelbilder.⁸ Inom medieforskning har under senare decennier begreppet framing, eller gestaltningsteori, vuxit fram. Gestaltningsteori handlar om hur nyheter i media i viss mån alltid är en konstruerad produkt av samhället. Medieforskaren Stephen D. Reeses definierar framing som ”Gestaltningar är principer som är socialt delade och varaktiga över tid, och som på ett symboliskt plan bidrar till att strukturera verkligheten på ett meningsfullt sätt.”⁹

Centralt för teorin om gestaltning är också att mediernas gestaltningar av samhällsfenomen påverkar hur medborgarna i sin tur kommer att gestalta samma fenomen.¹⁰ Vissa aspekter av händelsen kommer att ligga mer i fokus än andra, och därmed främja en viss problemformulering och tolkning. Detta innebär också att publikens meningsskapande och betydelsesystem påverkas av hur journalisterna framställer verkligheten.¹¹ På så sätt bidrar gestaltningen av ett fenomen till ett upprätthållande av vissa ideologiers maktordning.¹² Gestaltningssmakt handlar inte enbart om val av perspektiv. Betydelsen av gestaltning finns även i frågeformuleringar. De svar man får som journalist kommer vara beroende av hur man valt att formulera sina frågor. Redan i frågan finns alltså möjligheten att välja vad som kan och inte kan uttryckas.¹³ Att inleda en fråga med ”Anser du att...” kommer troligen ge ett annat svar än att inleda frågan med ”Anser du inte att...”. Gestaltning behöver inte vara medveten eller avsiktlig från journalistens sida, utan beror ofta på värderingar och normer som ligger inbäddade i den omgivande kulturen.¹⁴

Samhällsvetenskapsforskaren Shanto Iyengar var en av de första att undersöka mediernas makt i fråga om gestaltning. Iyengar menar att media ofta gestaltar händelser enligt antingen en händelseorienterad eller en tematisk logik. Medan händelseorienterade gestaltningar har den enskilda händelsen i fokus, exempelvis hur privatisering av vården innebär att en kommunalt anställd förlorar sitt jobb, så fokuserar den tematiska gestaltningen istället på att koppla den enskilda händelsen till ett mer generellt sammanhang, såsom vad en privatisering av vården får för övergripande effekter för samhället. Enligt Shanto Iyengars innebär en tematisk gestaltning att publiken lägger ansvaret för den aktuella situationen på mer strukturell samhällsnivå. En händelseorienterad gestaltning gör istället publiken mer benägen att hålla en enskild person som ansvarig för den uppkomna situationen, något som kan gynna den rådande maktordningen eftersom denna inte behöver ta ansvar, och därmed leda till ett status quo.¹⁵

Det här perspektivet på journalistik och media bottnar i ett socialkonstruktivistiskt förhållningssätt till världen, som utgår ifrån att verkligheten produceras i varje användning av språket. När vi be-

⁸ Strömbäck, Jesper (2004) sida 40

⁹ ibid 42

¹⁰ ibid 40

¹¹ Nord, Lars & Strömbeck, Jesper (red) (2013) *Medierna och demokratin. Andra utgåvan*. Lund: Studentlitteratur sida 340

¹² Strömbäck, Jesper (2004) sida 40

¹³ ibid 44

¹⁴ ibid 45

¹⁵ ibid 46

nämner händelser och grupper konstruerar vi dem, och skapar mening genom att placera dem i ett sammanhang. All kunskap vi har om världen, menar konstruktivister, har en gång skapats inom kulturen och kan därför inte avspegla en versionsfri verklighet. Hur vi uppfattar och förstår vår omvärld bygger inte på en essentiell sanning om den, utan kan förändras.¹⁶

Ett konstruktivistiskt medieperspektiv menar därför att medier inte bara återger verkligheten. Genom urvalsprocesser och framing är de också med i skapandet av den. Medievetaren Anja Hirdman skriver i sin avhandling att när medieanvändningen i västvärlden ökar, blir mediernas definitioner av världen också alltmer avgörande.¹⁷ Vad medierna väljer att rapportera om, och hur de väljer att skildra dessa händelser, påverkar inte bara människors förståelse av den värld som de lever i. Det har också betydelse för hur människor uppfattar sig själva i den, och för skapandet av sociala relationer mellan människor. I den meningen är medierna delaktiga i människors identitetsskapande.

Sportjournalistik som genre

Idrott är en viktig del av många människors vardag. Enligt Riksidrottsförbundet var drygt 20 procent av kvinnor mellan 16 och 84 år medlemmar i en idrottsförening under 2012. För män i samma ålder var motsvarande siffra nästan 40 procent. För att sätta siffrorna i perspektiv kan man jämföra med att drygt tio procent av kvinnor och män i åldrarna 16 till 84 under samma år var medlemmar i ett religiöst samfund.¹⁸

Intresset för idrott är alltså stort, och framgår också av hur mycket mediautrymme sportevenemang får. Allt fler TV-kanaler nischer sig på att visa sport, och stora sporthändelser som fotbollsmästerskap och Olympiska Spelen lockar ofta flera miljoner tittare.¹⁹ Mediaundersökningar visar att idrott har en ledande position i det som unga män läser mest om.²⁰ I och med att sport ofta upplevs genom medier, blir medias skildringar viktiga att studera för att förstå vilken möjligt effekt medierna kan ha för vår uppfattning av sport och idrottare. Som redogjort för i tidigare avsnitt har medias framställningar betydelse för människors inställning till och uppfattning av olika fenomen. Forskare som studerat sportjournalistik menar att mediernas skildringar exempelvis kan påverka vilken typ av idrott som publiken uppfattar som lämplig eller olämplig att utöva för män respektive kvinnor.

I avhandlingen *Sporten i spalterna: sportjournalistikens utveckling i svensk dagspress under 100 år* skriver medieforskaren Ulf Wallin att sportjournalistiken länge präglats av fördomsfullt språkbruk. Under 1900-talet var formuleringar som för dagens publik skulle uppfattas som rasistiska och sexistiska inte ovanliga.²¹ Wallin skriver att nyhetsartiklar om sport kunde bestå av mycket fördomar, men att det troligen berodde på okunnighet och att vissa ord bär på en annan laddning idag än de

¹⁶ Börjesson, Mats, Palmblad, Eva (2010) *Diskursanalys i praktiken*. Liber AB sida 9-10

¹⁷ Hirdman, Anja (2001). Tilltalande bilder: genus, sexualitet och publiksyn i Veckorevyn och Fib aktuellt. Diss. Stockholm : Univ., 2002 sida 16

¹⁸ Riksidrottsförbundet: [http://www.rf.se/ImageVaultFiles/id_48735/cf_394/2013 - Idrotten i siffror - RF.PDF](http://www.rf.se/ImageVaultFiles/id_48735/cf_394/2013_-_Idrotten_i_siffror_-_RF.PDF)

¹⁹ Myndigheten för radio och TV:

<http://www.radioochtv.se/documents/publikationer/medieutveckling%202013%20webb.pdf>

²⁰ Fundberg, Jesper (2003). Kom igen, gubbar!: om pojkfotboll och maskuliniteter. Diss. Stockholm : Univ., sida 60

²¹ Wallin, Ulf. 1998. *Sporten i spalterna: sportjournalistikens utveckling i svensk dagspress under 100 år*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet sida 97

tidigare gjort.²² Samtidigt menar Wallin att sportjournalistiken ”antligen alltid har speglat tidsandan” när det gäller ordval och språkbruk.²³ De fördomar som funnits i ett samhälle har kommit till uttryck på sportsidorna.²⁴ I avhandlingen menar Wallin att sportjournalistikens språkbruk fortfarande idag på många sätt speglar vanligt förekommande fördomar ur samhället. Dock menar Wallin att journalistiken idag är mer medveten, och därför mindre benägen att använda stereotyper.²⁵ Sportjournalistikens utveckling har liknat kvällspressens och har, som medier i övrigt, gått mot att ge alltmer utrymme åt kommentarer och analyser.²⁶ De har även blivit alltmer personfixerade och laddade. Man skriver inte bara om idrottarnas prestationer inom sporten, utan även alltmer om deras privatliv.²⁷

Genus

Genusteori bottnar liksom socialkonstruktivismen i en anti-essentialistisk förståelse av världen. I huvudsak har genusforskning avsett identifiera föreställningar och idéer kopplade till människors kön. Genus, eller könsroller, anses vara socialt och kulturellt konstruerade och upprätthålla maktordningar mellan kvinnor och män. Vad som betraktas som typiskt feminint och maskulint anses inte ligga i människans natur, utan är beroende av tid och rum. Inte heller utgör de ett historiskt jämlikt motsatspar. Det som ansetts vara maskulint har ofta ansetts som ”bättre” än det feminina. Mannen har exempelvis betraktats som aktiv, kvinnan som passiv; när mannen uppfattats som rationellt styrd, har kvinnan betraktats som känslomässigt styrd, något som inneburit att män har varit mer lämpade för samhällsansvar och inflytande. Begreppen feminitet och maskulinitet pekar på de konstruktivistiska i föreställningar kring kvinnligt och manligt; att de är skapade och därför historiskt föränderliga. De är kategorier som samhället har kommit överens om, och kan förändra. Etnologen Jesper Fundberg menar att begreppet maskulinitet, till skillnad från manlighet, också rymmer en maktaspekt: maskuliniteter kan ha olika hierarki i relation till varandra och till feminitet.²⁸

Gemensamt för genusforskning och medieforskning är strävan att förstå hur våra föreställningar om världen skapas.²⁹ Med utgångspunkten att medias representation har betydelse för hur vi uppfattar världen har genusteoretiska medieanalyser studerat hur kulturella konstruktioner är anknutna till upprätthållandet av maktordningar, ojämlikhet och förtryck mellan samhällsgrupper.³⁰ Tidig forskning fokuserade främst på vilka samhällseffekter stereotypa bilder av kvinnor och män kunde ha. Kvinnor ansågs vara underrepresenterade i nyhetstexter.³¹ När de var representerade var det utifrån stereotypa förhållanden såsom i relation till en man eller som ett passivt subjekt, inte sällan med att

²² Wallin, Ulf (1998) sida 96

²³ ibid 195

²⁴ ibid 92

²⁵ ibid 90

²⁶ ibid 225

²⁷ ibid 253

²⁸ Fundberg, Jesper (2003) sida 19

²⁹ Kleberg, Madeleine (2006) *Genusperspektiv på medie- och kommunikationsvetenskap* Stockholm: Högskoleverket i samarbete med Nationella sekretariatet för genusforskning sida 7

³⁰ Gill, Rosalind (2007), *Gender and the media*. Cambridge: Polity Press sida 7

³¹ Kleberg, Madeleine (2006) sida 33

omotiverat leende på läpparna, något som sände budskapet att kvinnans roll i samhället var att behaga och vara till lags. I slutet av 1970-talet beskrev Gaye Tuchman detta fenomen som en symbolisk utplåning av kvinnan. Att underlåta att skildra kvinnors erfarenheter skapar bilden av att kvinnor inte är en lika viktig del av samhället som män är. I relation till medias betydelse för människors identitetsskapande menade Tuchman att en sådan mediebild kunde ha en passiviserande inverkan på en hel generation unga kvinnor.³²

Genusforskning utgör idag ett relativt brett forskningsfält, med flera inriktningar. Feministisk forskning är framförallt inriktade på maktfrågor, medan kvinno- och mansforskning fokuserar på konstruktioner av feminitet respektive maskulinitet. Under de senaste decennierna har även queerforskning vuxit fram, som har heteronormativitet som främsta studieobjekt.³³ Queer-forskning kommer tas upp i senare kapitel. Idag fokuserar genusforskning även mycket på att synliggöra att förtryck inte enbart sker på basis av kön. Inom intersektionalitetsforskning har man fokuserat mer på hur olika maktordningar samverkar och påverkar varandra, såsom etnicitet, sexualitet och klass-tillhörighet.³⁴

Relationen genus, sport och media

Ulf Wallin skriver i sin avhandling att idrott länge endast ansågs vara en lämplig sysselsättning för män. Sport betraktades som någonting okvinnligt och oestetiskt.³⁵ Än idag tycks föreställningar om idrott som någonting maskulint till viss del leva kvar. Psykologen Nathalie Koivula skriver i sin avhandling *Gender in Sport* att baserat på samhällets generella uppfattningar om genus, om vad som är maskulint/manligt och feminint/kvinnligt, så blir olika idrotter kodade som antingen maskulina, feminina eller genus-neutrala.³⁶ Idrotter som är maskulint kodade är de som innefattar mycket kroppskontakt och eventuellt en viss aggressivitet, såsom boxning, och lagidrott. Feminint kodade idrotter handlar istället ofta om kroppen som ett estetiskt uttryck, såsom gymnastik och konståkning.³⁷ Koivula skriver även att sport generellt sätt anses vara en av de mest maskulina aktiviteter en människa kan engagera sig i.³⁸

Ett generellt drag inom media har som sagt varit en underrepresentation av kvinnor, en så kallad symbolisk utplåning. En sådan underrepresentation har uppmärksammats förekomma i stor utsträckning även inom sportjournalistiken. Kvinnors prestationer inom idrott har blivit mindre uppmärksammade också inom grenar där majoriteten av de tävlande varit kvinnor, och i sportevenemang där kvinnor deltagit i stor utsträckning, som i exempelvis de Olympiska Spelen.³⁹ Nathalie Koivula skriver i sin avhandling att en sådan underrepresentation underbygger uppfattningen att

³² Gill, Rosalind (2007) sida 11

³³ Kleberg, Madeleine (2006) sida 11

³⁴ <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/intersektionalitet>

³⁵ Wallin, Ulf (1998) sida 90

³⁶ Koivula, Nathalie (1999). *Gender in sport*. Diss. (sammanfattning) Stockholm : Univ. sida 25

³⁷ Larsson, Håkan (2005) "Queer idrott" i *Queersverige*, Kulick, D (red) Stockholm: Natur och Kultur sida 130

³⁸ Koivula, Nathalie (1998) sida 28

³⁹ ibid 39

kvinnliga idrottare inte utgör en lika viktig del av idrottskulturen eller samhället; deras prestationer är inte av samma vikt eller intresse för publiken.⁴⁰ Dock menar medieforskaren Ulf Wallin att kvinnliga idrottsutövare under 1900-talets sista decennier fick ta allt större plats i medierna. 1965 handlade 2 procent av samtliga sportrelaterade artiklar om kvinnliga idrottare; 30 år senare var motsvarande siffra 12 procent.⁴¹

Forskare har även uppmärksammat hur språkanvändning inom sportjournalistiken bidrar till att reproducera föreställningar om skillnader mellan män och kvinnor. Ett sätt att göra skillnad på mäns och kvinnors prestationer har varit genom att markera kön, något som framförallt har gjorts när det gäller kvinnor inom idrotten. Man har exempelvis länge talat om fotboll samt kvinnofotboll, något som får herrfotboll att framstå som det universella och naturliga och kvinnofotboll som det avvikande.⁴²

Genusstereotyper ändras och omförhandlas såväl inom och mellan kulturer som över tid. Några stereotyper menar dock Nathalia Koivula vara universella och går att finna oberoende av tid och plats. Dessa stereotyper bygger på föreställningar om maskulinitet som kopplat till egenskaper såsom aggression, atletism, självförtroende, mod och styrka. Även ett undvikande av så kallade feminina och homosexuella sätt att vara på anses vara maskulint kodat. Feminina egenskaper associeras ofta med att vara empatisk, känslösam, passiv och vacker, samt att undvika maskulint beteende och egenskaper förknippade med maskulinitet.⁴³

Queer

Begreppet queer har olika innebörder, och kan vara ganska svårt att sätta fingret på. Svårigheten i att definiera queer är något som queerteoretiker som Judith Butler menar är hela poängen med det: queer vill bryta upp kategorier, inte själv bli en.⁴⁴ Queer får ofta stå som samlingsbegrepp för hbtq-personer (homosexuell, bisexuell, transsexuell och queer). Men queerteoretikern Don Kulick menar att queer står för mer än sexuell identitet - främst är det ett kritiskt förhållningssätt till det ”normala” och normativa.⁴⁵ Det queer främst riktar blicken mot är den dominerande ställning som heterosexualitet har i det västerländska samhället. Heterosexualiteten förstås som en exkluderande princip då den verkar normerande. I ett samhälle där heterosexualitet anses vara ”normalt”, blir andra sexuella identiteter något som avviker från normen.⁴⁶ Begreppet heteronormativitet syftar på hur detta tar sig uttryck i praktiken, i ett antagande om att alla människor är heterosexuella fram tills dess att de ”kommer ut” med sin sexuella läggning.⁴⁷

⁴⁰ Koivula, Nathalie (1999) sida 41

⁴¹ Wallin, Ulf (1998) sida 88

⁴² Koivula, Nathalie (1999) sida 41

⁴³ ibid 6f

⁴⁴ Ambjörnsson, Fanny (2006). Vad är queer?. Stockholm: Natur och kultur sida 9

⁴⁵ Rosenberg, Tiina (2002) *Queerfeministisk agenda*. Stockholm: Atlas, coop. sida 12

⁴⁶ ibid 15

⁴⁷ ibid 100

Grundläggande frågeställningar för queer-forskning har varit hur synen på sexualitet och sexuella läggningar har förändrats genom historien, och vilken funktion makt har haft i definitionsprocesser. Framförallt är man intresserad av hur sexuella normer uppstår, upprätthålls och förändras.⁴⁸

Skapandet av sexuella identiteter, skapandet av den homosexuelle

Centralt för queer är att betrakta kategoriseringar av sexualitet som konstruerade. Detta sker socialt, kulturellt och geografiskt. Den kulturella skapelsen av den homosexuelle, menar queerteoretiker, är en produkt av en social förändring som krävde en definition av heterosexualiteten.⁴⁹ Den franske filosofen Michel Foucault anses vara en av de teoretiker som lade grunden för queer-teori. I *Sexualitetens historia* skriver Foucault om hur den kategorisering som vi ser idag mellan heterosexualitet och homosexualitet utvecklades under 1800-talets mitt. En person som tidigare bara betraktat sig som någon som åtrådde människor av samma kön, tillskrevs nu en identitet; hen blev homosexuell, och kom att tillskrivas vissa egenskaper och kännetecken.⁵⁰ Liksom i fallet med kön och andra identitetskonstruktioner kom heterosexualiteten att definieras utifrån vad den *inte* var, det vill säga åtrån av någon av samma kön. Enligt Foucault innebar denna binära indelning i sexuell identitet nya sätt att kontrollera människor, och bidrog till upprätthållandet av maktordningar.⁵¹ Genom att kategorisera in människor i fack efter kön och sexualitet, kom vissa att ses som mer ”normala” än andra. I samband med detta skapades bilden av den homosexuelle som ”den andre”, som avvikaren.⁵²

Queer-teoretikern Eve Kosofsky Sedgwick menade att indelningen som den västerländska kulturen gör mellan heterosexualitet och homosexualitet inte slutar där. Skiljelinjen associeras även med områden som i sig inte har någonting med sexualitet att göra, men som kulturen ändå inbegriper i uppdelningen. Sedgwick tar upp exempel som öppenhet/hemlighetsfullhet, naturlig/artificiell, och menar att det första begreppet i paren associeras med heterosexualitet, det andra med homosexualitet. Men motsatspar utgör bara förenklade bilder av verkligheten.⁵³ Homosexualitet och heterosexualitet är inte varandras motsatser. Motsatsförhållandet uppstår först vid kategorisering för jämförelse.⁵⁴ Historiskt sett har heterosexualitet och homosexualitet heller aldrig ansetts utgöra ett jämlikt par utan har, som nämnt, varit präglad av en hierarki där heterosexualiteten definierats som det normala, och homosexualiteten som det avvikande.⁵⁵ Queer-teoretiker uppmanar också till att se människors olikheter. Men man vill inte betona dem genom dikotoma kategorier som man/kvinna eller heterosexuell/homosexuell, utan snarare genom att framhålla skillnader inom sådana kategorier. Man vill fokusera på att alla människor är både och; både lika och olika. Skillnaderna är flytande och inte en gång för alla givna. Eftersom man menar att definitioner av olikheter i form av kategori-

⁴⁸ Ambjörnsson, Fanny (2006) sida 36

⁴⁹ Rosenberg, Tiina (2002) sida 88

⁵⁰ Larsson, Håkan (2005) sida 132

⁵¹ ibid 123

⁵² Ambjörnsson, Fanny (2006) sida 55

⁵³ Graham, Mark (2005) ”Den heterosexuella tragedin” i *Queersverige*, Kulick, D (red) Stockholm: Natur och Kultur sida 137

⁵⁴ ibid 152

⁵⁵ Rosenberg, Tiina (2002) sida 88

sering leder till en exkludering och nedvärdering av det som definieras som avvikande, vill man studera hur social olikhet definierats historiskt och fortsätter att definieras.⁵⁶

I artikeln *The Homosexual Role* skrev sociologen Mary McIntosh om hur hon såg ”den homosexuelle” (mannen, min anm.) som en kategori, definierad främst utifrån idéer om dennes erotiska begär. I dessa förväntningar och idéer ingick framförallt föreställningar om den homosexuelle mannens inneboende feminitet.⁵⁷ Maskulinitetsforskaren R.W. Connell är inne på samma spår, och menar att homosexualitet hos män länge betraktats som någonting feminint. I boken *Maskuliniteter* skriver Connell att människor i en heteronormativ kultur skapar bilder av den homosexuella mannen som en man utan maskulinitet, eftersom ”riktiga män” förutsätts åtrå kvinnor.⁵⁸ Forskare har kopplat samman föreställningar om ”den homosexuelle” med upprätthållandet av maskulinitet.⁵⁹ Psykologen och genusvetaren Lynne Segal menar att homofobi och försvaret av maskulinitet går hand i hand. De utgör sätt att bevara mäns makt över kvinnor och över de män som inte lever upp till maskulinitetsidealet. Homofobi kan på så sätt förstås som ett förakt för det feminina hos såväl kvinnor som män.⁶⁰

Den lesbiska kvinnan har historiskt konstrueras på ett annat sätt än den homosexuella mannen, i relation till föreställningar om sexualitet.⁶¹ Socialantropologen Fanny Ambjörnsson uppmärksammar i antologin *Queersverige* att den lesbiska kvinnan har mötts av ett osynliggörande; hennes sexuella identitet tycks inte erkännas, även om hon är öppen med sin sexuella läggning. Ambjörnsson skriver att kvinnor historiskt inte uppfattats som sexuella subjekt i sig, utan endast tycks ha en sexualitet i relation till en man. Erkännandet av sexualitet hos kvinnor har alltså skett först när den riktats mot en heterosexuell man. Sexuell åtrå kvinnor emellan har tystats ner till förmån för förståelsen om kvinnornas relation som en homosocial, alltså vänskaplig, sådan.⁶² Samtidigt kan samhällets tystnad kring lesbisk kärlek förstås som ett inkluderande. Enligt sociologen Margareta Lindholm kännetecknas det svenska samhället idag av en öppenhet, där homosexualitet alltmer normaliseras och inte längre ses som ”en grej”. Fanny Ambjörnsson skriver att ”ett notering av stigmat (i detta fall lesbisk kärlek och sexualitet) tenderar nämligen lätt att sammankopplas med ett understödjande av sakernas tillstånd”. Ur den aspekten kan det ses som mer modernt och öppet att inte uppmärksamma homosexuell kärlek. Samtidigt innebär tystnaden en risk för att normen upprätthålls.⁶³ Senare i uppsatsen ska jag visa hur detta får återverkningar i uppsatsens material.

⁵⁶ Rosenberg, Tiina (2002) 50

⁵⁷ Nilsson, Arne (1998) i Ekenstam, Claes (red.) *Rädd att falla: studier i manlighet*. Stockholm: Gidlund sida 171

⁵⁸ Connell, Raewyn (1999). *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos sida 225

⁵⁹ Nilsson, Arne (1998) sida 172

⁶⁰ ibid 174

⁶¹ Ambjörnsson, Fanny (2005) ”I en klass för sig” i *Queersverige*, Kulick, D (red) Stockholm: Natur och Kultur sida 199

⁶² ibid 201

⁶³ ibid 197

Heteronormativitet

Det queer främst riktar blicken mot är som sagt heteronormativitet; antagandet om att alla människor är heterosexuella fram tills dess att de ”kommer ut” med sin sexuella läggning. En heterosexuell person behöver sällan komma ut som heterosexuell, medan en person med annan sexuell läggning som vill leva öppet ofta måste komma ut gång på gång. Att komma ut som hbt-person är inte någonting man gör vid ett tillfälle. Det sker i mötet med vänner, familj, hos läkaren, på förskolan. Queerteoretiker vill undersöka språkbruk och principer i samhället som upprätthåller denna ordning, där vi förutsätts vara heterosexuella. Den här indelningen är en av queerteorins centrala områden: hur kom heterosexualiteten att nå den status som den har idag, som något naturligt, och problematiskt?

Nationalencyklopedin definierar en norm som ”(...) det ”normala” eller godtagna beteendet i t.ex. en social grupp”.⁶⁴ I boken *Queerfeministisk agenda* skriver queerteoretikern Tiina Rosenberg att heterosexualiteten blir en exkluderande princip när den verkar normativt, eftersom allt som faller utanför normen betraktas som avvikande och och därmed som fel.⁶⁵ Heterosexualiteten må idag vara den statistiskt sett vanligaste formen av sexuell samvaro, men det är inte den, utan heteronormativiteten, som garanterar dess status som norm. Detta upprätthållande sker genom att utdefiniera det som avviker från normen, det ”onormala”. Det normativa kräver något avvikande för att kunna upprätthålla bilden av sig själv som ”det normala”.⁶⁶

Upprätthållandet av en heteronormativitet har sett olika ut beroende på tid och plats. I Sverige upprätthölls den länge, fram till 1944, genom att sexuell samvaro mellan personer av samma kön var straffbart. I ytterligare 35 år klassificerades homosexualitet som en psykisk sjukdom, något som ändrades av Socialstyrelsen 1979.⁶⁷ Bärande för heteronormativiteten har även varit den tidigare nämnda dikotoma uppdelningen mellan heterosexualitet/homosexualitet, som inneburit en hierarkisering till fördel för heterosexuella personer.⁶⁸ Medan heterosexualiteten framstätt som vanlig och ”normal”, har homosexualitet ansetts problematisk och i behov av förklaring.⁶⁹ Tiina Rosenberg beskriver även hur tidigare exkluderade grupper förutsätts ansluta sig till kulturen genom assimilering, sammansmältning. Men assimilering som metod innebär att den som tidigare blivit exkluderad på grund av sin ”normavvikelse” måste anpassa sig till de spelregler som redan målats upp och utifrån dessa förutsättningar hävda sin plats. Denna måttstock framstår som naturlig, men är i själva verket kulturellt och historiskt specifikt. På så sätt sker assimileringen ändå på den dominerande kulturens villkor.⁷⁰

Eve Kosofsky Sedwick skriver i boken *The Epistemology of the Closet* om den så kallade ”garderoben”. Garderoben är en metafor för det förtryck som omgett homosexualitet, för den tystnad och det

⁶⁴ <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/norm>

⁶⁵ Rosenberg, Tiina (2002) sida 100

⁶⁶ ibid 101

⁶⁷ Riksförbundet för sexuell likaberättigande (RFSL): <http://www.rfsl.se/?p=2840>

⁶⁸ Rosenberg, Tiina (2002) sida 88

⁶⁹ ibid 98

⁷⁰ ibid 102

osynliggörande som samhället historiskt har placerat homosexuella personer i genom att benämna homosexualitet som straffbar eller som en psykisk sjukdom. Garderobens existens, skriver Kosofsky Sedgwick, beror inte på homosexualiteten, utan är en effekt av det normativa inflytande som heterosexualiteten har. I rumslig mening blir garderoben även nästan en fysisk plats dit homosexuella blivit hänvisade i ett heteronormativt samhälle, som insisterat på att upprätthålla bilden av heterosexualitet som ett normalt sätt att leva på.⁷¹

Den heterosexuella matrisen och genusavvikelser

Judith Butler betraktas som en av queerteorins förgrundsgestalter. En av Butlers mest centrala tankar är att genus skapas inom en heteronormativ ordning, i Butlers egna ord ”den heterosexuella matrisen”.⁷² Judith Butler menar att samhällets idéer om en binär könstillhörighet i uppdelningen kvinna/man och kvinnligt/manligt är djupt knuten till synen på sexualitet. Den heterosexuella matrisen gör gällande att kategorierna feminin-kvinnlig-kvinna hör ihop, samt att maskulin-manlig-man hör ihop.⁷³ Dessa motsatspar, menar Butler, förutsätts åtrå varandra och leder därför till den så kallade obligatoriska heterosexualiteten.⁷⁴

Butler skriver att den heterosexuella matrisen kräver en ”genustydlighet som förutsätter att begripliga kroppar måste utgå från ett stabilt kön (det maskulina uttrycket manlighet, det feminina kvinnlighet) som definieras genom motsatser och är hierarkiskt definierat genom den obligatoriska heterosexualiteten.”⁷⁵

Det vill säga, kulturen hävdar att det finns två möjliga, motsatta kön/genus, och att dessa endast är begripliga när de utgör sexuella objekt för den andre. Idag talar man om cis-personer, det vill säga personer vars biologiska, juridiska och kulturella kön, samt könsuttryck och könsidentitet är det samma.⁷⁶ Enligt den heterosexuella matrisen förutsätts alltså en cis-kvinna och en cis-man åtrå varandra och deras kroppar blir begripliga först då, något som innebär att de identiteter som inte följer det normativa mönstret uppfattas som avvikande. Av rädsla för att inte passa in så blir en ”korrekt” iscensättning av genus enligt Butler tvingande, och en förutsättning för att undvika bestraffning, något som framgår av hur utsatta exempelvis transperson är för våld och hot.⁷⁷ Butler menar att vi istället kunde betrakta kroppar som bara kroppar, som *kan* utöva en sexuell identitet, och som *kan* ha sexuella begär, men utan att dessa kategorier måste förutsättas gå enligt en viss linje.⁷⁸

Antropologen Fanny Ambjörnsson skriver i boken *Vad är queer?* om så kallade genusavvikelser. Genusavvikelser kan exempelvis vara vad samhället uppfattar som en man som klär sig eller beter sig feminint, eller en kvinna som uppfattas som typiskt maskulin. Dessa avvikelser framstår som

⁷¹ Rosenberg, Tiina (2002) sida 93

⁷² Ambjörnsson, Fanny (2005) sida 183

⁷³ Gauntlett, David (2002). *Media, gender and identity: an introduction*. London: Routledge sida 148

⁷⁴ Rosenberg, Tiina (2002) sida 71

⁷⁵ ibid 71

⁷⁶ Riksförbundet för sexuellt likaberättigande (RFSL): <http://www.rfsl.se/?p=410>

⁷⁷ Sveriges Radio: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3993&artikel=5215984>

⁷⁸ Gauntlett, David (2002) sida 149

”någonting störande”, eftersom de inte får den heterosexuella matrisen att gå ihop. (sida) I antologin *Queersverige* går Ambjörnsson närmare in på området, och beskriver en fältstudie där hon studerade genusskapande hos unga kvinnor på en gymnasieskola. På skolan fanns en elev, Johanna, som var öppet homosexuell. De flesta visste om Johannas läggning, skriver Ambjörnsson, och varken i eller utanför Johannas klass tycktes det finnas någon som hade något emot hennes läggning. Det verkade snarare innebära en viss status.⁷⁹ Däremot tycktes klasskompisarna ha svårt att förstå varför hon var tvungen att se så ”typiskt lesbisk ut”, med killskor, kort hår, inget smink. Johannas lesbiska identifikation i form av en viss stil, irriterade de andra eleverna, och uppfattades som en överdrift.⁸⁰ I samtalen med gymnasieeleverna observerade Ambjörnsson att lesbiska (och homosexuella personer överhuvudtaget) ansågs bli ”problematiska” först när de manifesterar sin ”avvikelse” för mycket.⁸¹ Det provocerade med Johanna var alltså inte hennes sexuella läggning, utan det faktum att hon inte rättade sig efter ett heterosexuellt kvinnoideal och inte strävade efter att väcka sexuella begär hos killarna på skolan.⁸² Att uppfattas som en normal tjej, skriver Ambjörnsson, framstod i studien som tydligt kopplat till att vara heterosexuellt attraktiv.

Tidigare forskning

Madeleine Kleberg är docent och forskare inom medie- och kommunikationsvetenskap. I texten *Genusperspektiv på medie- och kommunikationsvetenskap* redogör Kleberg för hur genusperspektiv på medietexter har blivit allt vanligare sedan 1970-talet, och konstaterar att man idag vet relativt mycket om hur kvinnor och män representeras i media och hur dessa representationer kan förstås ur ett maktperspektiv.⁸³ Dock menar Madeleine Kleberg att queerforskning ännu inte etablerats inom svensk medieforskning.⁸⁴ Generellt sätt, skriver Kleberg, saknas kunskap om hur genus konstrueras i relation till andra kategorier som etnicitet och sexualitet inom mediediskurser.⁸⁵ Denna lucka i forskningen menar jag gör min studie relevant, eftersom den fokuserar på diskurser där idéer om genus och heteronormativitet konstrueras i relation till varandra.

Tillsammans med medieforskarna Anja Hirdman och Kristina Widestedt har Madeleine Kleberg utformat forskningsprogrammet *Journalistikens intimisering - Den mediala offentlighetens förändringar från 1880-tal till nutid*. I bakgrunden till forskningsprogrammet beskriver författarna en ökad sexualisering av medieutbudet, och menar att medieinnehåll idag är mer präglad av frågor kring identitet och sexualitet än förr.⁸⁶ Författarna menar även att vad som anses vara av privat respektive allmän intresse inte är något naturgivet, utan också det präglad av vilken tid och plats som nyheter

⁷⁹ Ambjörnsson, Fanny (2005) 185

⁸⁰ ibid 187

⁸¹ ibid 188

⁸² ibid 193

⁸³ Kleberg, Madeleine (2006) sida 41

⁸⁴ ibid 44

⁸⁵ ibid 41

⁸⁶ Hirdman, Anja, Kleberg, Madeleine & Widestedt, Kristina (2005). *Journalistikens intimisering: den mediala offentlighetens förändringar från 1880-tal till nutid* : ett forskningsprogram. Stockholm: Journalistik, medier och kommunikation (JMK), Univ. sida 10

produceras i.⁸⁷ Båda dessa utgångspunkter går att koppla till det faktum att media blir en arena för fotbollsspelare och andra offentliga personer att komma ut på, trots att en människas sexualitet i grunden kan betraktas som något mycket privat. Gränsen mellan det privata och det publika tycks uppluckras.

Håkan Larsson, forskare inom idrott och genus, har studerat hur idrott gestaltas i media, samt människors syn på vad som uppfattas som kvinnligt och manligt. I kapitlet *Queer idrott* i antologin *Queersverige* skriver Larsson om hur idrotten kan betraktas som något som delvis reglerar människors sätt att förstå sig själva och betrakta andras människors beteenden som uttryck för könsidentiteter.⁸⁸ Vidare skriver Larsson att heteronormativitet utgör en av idrottens grundstenar, där egenskaper och beteenden är tätt förknippade med föreställningar om heterosexualitet.⁸⁹ Ett exempel som Larsson tar upp är att det betraktas som naturligt att kvinnliga och manliga idrottare tävlar åtskilt. När en idrottare inte ser ut eller beter sig enligt ett heterosexuellt mönster, där kvinnliga idrottare förväntas se ut och bete sig enligt vissa normer och manliga idrottare enligt andra, menar Larsson att dennes sexualitet ifrågasätts.⁹⁰

Även om queerforskning ännu inte etablerats inom medieforskning finns det ett flertal studier gjorda på kandidatnivå som studerat heteronormativitet i medier. Främst har dessa studier dock fokuserat på heteronormativitet i tidningar och magasin riktade till kvinnor. Genom att fokusera på hur heteronormativitet och idéer om könstillhörighet kommer till uttryck även i nyhetstexter som uttryckligen handlar om homosexualitet, menar jag att den här studien vill visa på något som inte fokuserats speciellt mycket på.

Metod och material

För att på bästa sätt besvara mina frågeställningar har jag valt att göra en kritisk diskursanalys. I avsnittet som följer ska jag beskriva hur man går tillväga för att göra en kritisk diskursanalys samt diskutera varför jag anser att det är en lämplig metod för att besvara uppsatsens frågeställningar. Jag kommer även att presentera hur jag gått tillväga när jag valt material för analysen.

Diskursbegreppet

Genus- och queerteori är tätt sammankopplade med teorier om makt och maktutövande. Båda teori-stammarna utgår som tidigare nämnt ifrån att kön, sexualitet och andra identitetskonstruktioner är skapade genom kulturella och sociala processer. Annorlunda uttryckt kan dessa identitetskonstruktioner beskrivas som diskurser. Begreppet diskurs beskrivs ofta som ett särskilt sätt att tala om, förstå och kategorisera världen. Hur en händelse, en person eller en grupp av människor blir gestaltade beror ofta på tid och sammanhang, det vill säga beroende på vilken diskurs som de skildras i.⁹¹ So-

⁸⁷ Hirdman, Anja, Kleberg, Madeleine & Widestedt, Kristina (2005) sida 13

⁸⁸ Larsson, Håkan (2005) "Queer idrott" i *Queersverige*, Kulick, D (red) Stockholm: Natur och Kultur sida 111

⁸⁹ ibid 112

⁹⁰ ibid 123

⁹¹ Rosenberg, Tiina (2002) sida 96

ciologen Mats Börjesson lägger vikt vid *särskilt* sätt att tala om något, och tar identitetsbegreppet som exempel: när vi tillskriver oss själva en identitet, uttrycker vi samtidigt vad vi *inte* är. Våra världsbilder och identiteter är kategoriserade, men samtidigt mer eller mindre flytande. De hade kunnat vara annorlunda, och de förändras med tiden.⁹²

Filosofen Michel Foucault associeras ofta med diskursbegreppet. Enligt Foucault utgör diskurser en praktik som producerar maktrelationer, som vidmakthålls genom både politiska beslut och språkbruk.⁹³ De diskurser som omger oss begränsar innebörden av våra ord och tankar, i och med att fenomen i den kultur som man befinner sig i ofta framstår som självklara, naturliga.⁹⁴ Diskurser har på så sätt en ”naturaliserande” inverkan och kan, som Foucault menar, tjäna till att upprätthålla maktordningar och ojämlikhet. Samtidigt kan diskurser betraktas som nödvändiga för att överhuvudtaget skapa förståelse mellan människor i ett samhälle.⁹⁵

Nyheter i medier utgör diskurser eftersom de är meningsskapande och genom sitt specifika sätt att paketera information framställer verkligheten på ett visst sätt. De är även producerade på en redaktion med vissa rutiner och konventioner.⁹⁶ Idag är media en huvudkälla till spridandet av rådande diskurser, med möjlighet att både reproducera och förändra dem.⁹⁷ Medietexter blir därför intressanta att studera som del i skapandet och upprätthållandet av en viss social ordning, exempelvis i representationen av könsidentiteter eller heteronormativitet.

Ideologi

Ideologibegreppet är viktigt för diskursanalysen. Främst handlar ideologi om makt, och olika gruppers strävan efter att få så många som möjligt att sälla sig till den egna gruppen och ideologin, så att den blir den dominerande i samhället. Språket anses spela en viktig roll i skapandet av maktförhållande, som kommer till uttryck mellan exempelvis arbetsgivare-arbetstagare, man-kvinna, heterosexuell-homosexuell.⁹⁸ Att konsumera nyheter betraktas ofta som något vardagligt och icke-ideologiskt. Mycket av det som medierna rapporterar om tolkar och accepterar vi nyhetskonsumenter som objektiviteter, som fakta. Enligt ett ideologikritiskt perspektiv fungerar text som ideologi just såhär, när den framstår som icke-ideologi, i form av någonting som inte behöver ifrågasättas.⁹⁹

Ur ett socialkonstruktivistiskt och ideologikritiskt perspektiv är samhället, och sociala förhållanden som orättvisa mellan grupper, produkter av kulturen. Sociala fenomen kunde ha sett annorlunda ut och kan därför förändras. När medierna gång på gång skildrar orättvisor och fenomen som om de vore omöjliga att förändra, framstår de till slut som någonting naturligt och som det enda sättet att

⁹² Börjesson, Mats (2003) *Diskurser och konstruktioner: En sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur sida 35

⁹³ Rosenberg, Tiina (2002) sida 96

⁹⁴ Nationencyklopedin, diskurs: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/diskurs>

⁹⁵ Börjesson, Mats (2003) sida 23

⁹⁶ Berglez, Peter (2010) i *Metoder i kommunikationsvetenskap*. Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (red.). 2. uppl. Lund: Studentlitteratur sida 273

⁹⁷ Gauntlett, David (2002) sida 143

⁹⁸ Berglez, Peter (2010) sida 268

⁹⁹ ibid 269

betrakta ett givet fenomen på. Att vissa människor är rika, andra fattiga, framstår till slut som någonting orubbligt, någonting att beklaga sig över men som i grunden är svårt, nästintill omöjligt att förändra. Detta trots att sociala orättvisor är något som historien har lett fram till, inte något som av naturens lagar måste existera.¹⁰⁰

Behovet av att göra en kritisk diskursanalys av nyhetstexter kan exempelvis uppstå när man vill förstå varför ett fenomen beskrivs på ett visst sätt i media. I den här uppsatsen har jag valt att studera vad som skrevs när Victoria Svensson och Anton Hysén kom ut som homosexuella i svenska medier. Mitt motiv för den här uppsatsen är min uppfattning att det blev en betydligt större nyhet när Hysén kom ut 2011 än när Svensson gjorde motsvarande tre år tidigare, trots att Svensson vid tidpunkten spelade i landslaget och Hysén i division 2-laget Utsiktens BK. Genom en kritisk diskursanalys och mot bakgrund av vald teori vill jag studera skillnader och likheter i hur medierna skildrade deras offentliga ”komma ut”, och eventuellt svara på om och även varför Hyséns sexualitet blev en större nyhet.

Den kritiska diskursanalysen vill lyfta till ytan de omedvetna processer som produktion och konsumtion av nyhetsartiklar bygger på. Att granska diskurser innebär att ta ett steg ur den kultur man är del av, och fundera över det som sägs i en artikel: på vilket sätt sägs det, och hur hade det kunnat sägas annorlunda?¹⁰¹ Vilka dolda meningar och värderingar bygger texten på?¹⁰² Grundläggande för diskursanalysen är analys av språkbruk. Men för att förstå vilken diskurs som det meningsskapande befinner sig i, vad i samhället som texten är en del av, krävs det också att forskaren tillämpar samhällsvetenskaplig teori på resultaten.¹⁰³ Sociologen Mats Börjesson poängterar att diskurser inte framträder av sig själva. Det är forskarens uppgift att ”dramatisera” det hen läser för att förstå det som ett uttryck för någonting. Det studerade fenomenet kan alltså tolkas på andra sätt, genom att till exempel presenteras inom ramen för annan teori eller utifrån en annan problemformulering.¹⁰⁴

Hur man lägger upp en kritisk diskursanalys beror på frågeställningens karaktär, och vad man vill ha ut av analysen. Jag har använt mig av den metod som Peter Berglez beskriver i *Metoder i kommunikationsvetenskap*, ursprungligen utvecklad av lingvisten Teun van Dijk. Det är en metod särskilt lämpad till att analysera nyhetstexter. Jag har dock anpassat metoden för att även kunna använda mig av några av de begrepp som lingvisten Norman Fairclough utvecklat. Både van Dijk och Fairclough anses vara bland de mest betydelsefulla teoretikerna inom kritisk diskursanalys.¹⁰⁵

I enlighet med van Dijks modell började jag med att studera artiklarnas övergripande tematiska struktur, hur ämnen och teman organiserades i texterna. En artikels huvudtema kommer ofta till

¹⁰⁰ Berglez, Peter (2010) sida 270

¹⁰¹ Börjesson, Mats (2003) *Diskurser och konstruktioner: En sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur sida 21

¹⁰² Berglez, Peter (2010) sida 274

¹⁰³ ibid 266

¹⁰⁴ Börjesson, Mats (2003) sida 22

¹⁰⁵ Berglez, Peter (2010) sida 273

uttryck redan i rubrik och ingress, medan sekundära teman skildras först senare i texten.¹⁰⁶ Här jämförde jag även hur man hierarkiserade ämnena i artiklarna om Victoria Svensson och Anton Hysén, för att se om det fanns några likheter eller skillnader. Ansågs vissa saker som mer relevanta att ta upp i artiklar om Svensson än Hysén? I nästa steg studerade jag artiklarnas schematiska struktur, det vill säga vad som kom till uttryck i rubriker och ingresser samt vilka aktörer som förekom i texterna och vad dessa aktörer kan anses representera. På den här nivån tittade jag även på vilken historisk kontext som händelserna placerades i, och hur journalisten och artikelns aktörer resonerade kring konsekvenser och orsak/verkan.¹⁰⁷ Även här jämförde jag resultaten från artiklarna om Svensson och Hysén.

Efter att ha studerat artiklarna på en mer generell nivå, studerade jag hur artiklarna var uppbyggda stilmässigt i ordval och meningsbyggnad. Här rör det sig dels om att titta på vilka ord som används av journalister och artiklarnas aktörer samt att försöka förstå ordens laddning, men också om att identifiera vilka ord som väljs bort till förmån för andra. När jag har studerat vilka frågor som journalisterna ställer till Victoria Svensson och Anton Hysén har jag även försökt lägga märke till vilka frågor som de inte ställer, och funderat över vad det i sin tur säger om den diskurs som artiklarna är producerade i. Ofta lämnar skribenter luckor som läsaren själv förutsätts fylla i, luckor som i sig säger något om diskursen eftersom de bygger på en gemensam förförståelse mellan journalist och läsare.¹⁰⁸ Jag har försökt dra slutsatser här genom att jämföra vad som uttrycks och vad som inte uttrycks i artiklarna om Svensson respektive Hysén.

Underliggande meningar och värderingar kan vara svårt att se vid första anblick eftersom de är så kulturellt betingade. För en person som är en del av samma kultur som en text produceras i uppfattas dessa ofta som objektiva fakta. Men genom att betrakta texten som någon som står utanför kulturen, och därför inte är en del av diskursen, skulle göra kan underförstådd information visa sig bära på ideologisk karaktär.¹⁰⁹

Som nämnts har jag även använt mig av några av de textanalytiska begrepp som Norman Fairclough utvecklat, nämligen intertextualitet och modalitet. Intertextualitet handlar om hur en text bygger på tidigare händelse och texter kring samma ämne. Genom att studera texters intertextualitet kan man se hur innehåll och uppbyggnad kring en händelse förändras när den hamnar i händerna på andra journalister. Detta har framförallt varit intressant att titta på i artiklarna om Anton Hysén, då de utgör en tydligare intertextuell kedja. Analysen av intertextualitet har alltså inte berört artiklarna om Victoria Svensson. Modalitet handlar om vilket sanningsanspråk en person gör i det hen säger. Beroende på hur något sägs, exempelvis att någonting är på ett visst sätt, eller att en person upplever att någonting är på ett visst sätt. Media lägger exempelvis ofta fram saker som om de vore fakta.

¹⁰⁶ Berglez, Peter (2010) sida 275

¹⁰⁷ ibid 276

¹⁰⁸ ibid 276

¹⁰⁹ ibid 274

I rubriker står det oftare att någonting är farligt, än att en forskningsrapport menar att någonting kan vara farligt.¹¹⁰

Under tiden som jag läst och studerat uppsatsens material utifrån de metodologiska stegen, har jag försökt fundera på vilken relation resultaten har till diskurser om heteronormativitet och könstillhörighet. Hur talas det om kvinnlig och manlig homosexualitet i de här texterna? Vilka likheter och vilka skillnader kommer till uttryck? Efter att jag läst igenom artiklarna ett flertal gånger började jag se vissa mönster i relation till uppsatsen teori i dem. Utifrån dessa mönster delade jag in analysdelen i fyra kapitel:

1. Skapandet av den homosexuella kvinnan och mannen inom fotbollen
2. Den heterosexuella matrisens betydelse
3. Intertextualitet och Offside-reportagets påverkan på övriga artiklar om Anton Hysén
4. Ambivalensen i artiklarna om Anton Hysén

För att förstå vilken roll som gestaltning har, har jag även jämfört hur journalisterna valt att kontextualisera de både händelserna. På vilka sätt har gestaltningen sett lika ut, och på vilka sett har den skiljt sig. Vad säger det om den diskurs som artiklarna produceras i?

Material

Syftet med uppsatsen är som tidigare nämnt att studera vad medierna skriver när fotbollsspelarna Victoria Svensson och Anton Hysén kommer ut som homosexuella 2008 respektive 2011. Till att börja med valde jag att avgränsa mig till artiklar i text, analysen omfattar därför alltså varken TV- eller radioinslag. För att hitta artiklar gjorde jag sökningar i Mediearkivets Retriever. Först ville jag se hur många träffar som olika sökningar gav och därefter avgränsa vilka artiklar som analysen skulle omfattas av. Till en början sökte jag på kombinationer av ”namn” plus exempelvis ”kommer ut”, ”kom ut”, ”homosexuell”, ”sexualitet” och ”partner”. Min uppfattning att det blev betydligt mer uppmärksammat när Anton Hysén kom ut än när Victoria Svensson gjorde det, bekräftades i min sökning. Oberoende av vilken kombination jag sökte på var materialet om Anton Hysén i stor majoritet. Artiklar om Victoria Svensson var både färre till antalet och fokuserade generellt sett lite på hennes sexualitet.

För att avgränsa antalet artiklar valde jag till slut att söka på artiklar om Victoria Svensson och Anton Hysén från den dag de kom ut i media och två dagar framåt. Sökningen på Victoria Svensson gav totalt 10 träffar från den 26 juli 2008. Varken den 27 eller den 28 juli gav sökningen några träffar. Sökningen på Anton Hysén från den 9 mars 2011 gav 25 träffar. Den 10 mars gav samma sökning 66 träffar, och den 11 mars 43 träffar. Det resultaten i sig visar att Anton Hyséns sexualitet var något som man fortsatte skriva om, medan Svenssons sexualitet blev offentliggjord utan att få någon större uppmärksamhet.

¹¹⁰ Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

I mitt material har jag valt tre artiklar om Victoria Svensson. För artiklarna om Svensson krävdes egentligen ingen avgränsning då det, som nämnt, skrevs så pass lite om att hon kom ut som homosexuell. Det var snarare svårt att få ihop tillräckligt många artiklar. I materialet har jag med en intervju från tidningen QX:s augustinumner 2008, samt en artikel från Expressen från 26 juli 2008. I samband med att Anton Hysén kom ut i Offside 2011 gjorde magasinet även en intervju med Victoria Svensson. Även den artikeln har jag med i mitt material.

Materialet om Anton Hysén är först och främst den 13 sidor långa intervju som Hysén gjorde med Offside, som publicerade i Offside nr 2 2011. Av dessa är 7 sidor text. Intervjun i Offside blev startskottet på de artiklar som sedan skrevs. Eftersom materialet om Hysén generellt var ganska stort, har jag valt ett antal artiklar och kommenterar i form av krönikor, som jag anser är representativt för det material som finns. Artiklarna är, förutom Offside-reportaget, samtliga från 9-10 mars 2011 och är publicerade i Sportbladet, Expressen, Göteborgs Posten, Dagens Nyheter, Östgöta-correspondenten, Metro, Sydsvenskan samt på Sportbladets webb-sida. Materialet om Hysén består av 9 artiklar på sammanlagt 15 sidor; materialet om Svensson utgör 3 artiklar på sammanlagt 4 sidor. Detta innebär att artiklarna om Anton Hysén kommer att få större utrymme i analysen. Jag tycker dock som sagt att det säger någonting i sig att materialet om Hysén är så pass mycket större, något som jag kommer till senare i analysavsnittet.

Metoddiskussion

Jag har valt att göra en kritisk diskursanalys eftersom jag anser att det är den metod som är bäst lämpad för att studera hur heteronormativitet och idéer om könstillhörighet tar sig uttryck i medias framställning av Victoria Svensson och Anton Hysén i samband med att de kommer ut officiellt som homosexuella. Mot bakgrund av uppsatsens teori var min utgångspunkt att dessa idéer snarare skulle ta sig uttryck i artiklarna som underliggande strukturer och meningar, än finnas explicit och kvantifierbart. I en kvantitativ innehållsanalys utgår man ifrån ett stort antal analysenheter, som betraktas som likvärdiga.¹¹¹ Jag tror inte att mina frågeställningar hade kunnat besvaras genom att statistiskt räkna hur ofta någonting kommer till uttryck, eller vem som uttrycker vad, och därför ansåg jag att en kvantitativ metod inte skulle vara lämplig som angreppssätt. Istället har jag velat lyfta fram vilka genomgående och underliggande mönster som finns i det valda materialet. Som framgått ovan är den kritiska diskursanalysen lämplig för att studera just sådant som inte framgår vid första läsningen av en text, utan som blir tydligt först efter en noggrann studie av vad som egentligen sägs och uttrycks, och vad det bygger på för uppfattningar och diskurser. Vilka uppfattningar är det exempelvis som uttrycks av de berörda personer, Victoria Svensson och Anton Hysén, och vilka är det som uttrycks av artikelförfattare?

Att jag har valt den kritiska diskursanalysen som metod beror också på att den inte är politiskt neutral utan, liksom uppsatsens teorier, vill studera hur olika maktordningar och ideologier upprätthålls genom språkanvändning. Metodens utgångspunkt att text och diskurs har en dialektisk relation, i att texten både formas av och i sin tur formar diskursen har också varit viktigt i val av metod. Dialekti-

¹¹¹ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (red.) (2012). Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad. 4., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik sida 210

ken gör det intressant båda att studera hur nyhetsartiklar har producerats inom en viss diskurs, men framförallt hur artiklarna medverkar i skapandet av samhällsdiskursen i sig.

En nackdel med vald metod är att jag som forskare är mycket central vid en kvalitativ studie. Analysen i uppsatsen är helt baserade på mina tolkningar av det valda materialet, något som kan ses som problematiska eftersom de tolkningar som jag gör troligen beror på den kulturella kontext som jag själv befinner mig i. Detta hade varit något mindre problematiskt om jag hade gjort studien tillsammans med en annan person, eftersom vi då hade kunnat jämföra hur vi uppfattade en text eller ett uttalande, men det hade inte helt förändrat situationen. Samtidigt kräver den kritiska diskursanalysen att forskaren själv gör analyser och drar slutsatser, och för att dessa inte ska bli helt subjektiva ska analysen vila mot en teoretisk bakgrund. För denna uppsats har den teoretiska bakgrunden varit teorier av socialkonstruktivistisk karaktär: om gestaltning, genus och heteronormativitet. Dessa teoretiska utgångspunkter kan även i sig utgöra ett validitetsproblem för uppsatsen, då begreppen är flytande och svåra att ringa in. Ett socialkonstruktivistiskt perspektiv utgår å andra sidan ifrån att världen inte går att ringa in och definiera, utan enbart går att försöka tolka. I samband med en kvalitativ studie finns även en risk för att man övertolkar materialet och lägger för stor vikt vid sin teoretiska utgångspunkt. Peter Berglez skriver att det är viktigt att hitta en balans mellan teori och analys. Studien förlorar sitt vetenskapliga värde om man enbart uppmärksammar och plockar ut element som tjänar till att bekräfta det kritiska perspektivet.¹¹²

Resultat och analys

I följande kapitel kommer jag att presentera de resultat som jag funnit i det valda materialet. Analysen av materialet utifrån ett genus-och queerperspektiv kommer att presenteras löpande i samband med resultaten. Resultaten har jag delat in i fyra teman utifrån min teoretiska bakgrund: skapandet av den homosexuella, den heterosexuella matrisen, intertextualitet samt ambivalens. Till viss del kommer dessa teman och kapitel att överlappa varandra.

Skapandet av den homosexuella kvinnan och mannen inom fotbollen

I samband med Europride sommaren 2008 kommer fotbollsspelaren Victoria Svensson ut som homosexuell i svensk media. Under våren har Svensson gift sig med sin partner och tillsammans har de fått en dotter. I slutet av juli gör Victoria Svensson ett antal intervjuer med anledning av detta.

Den 26 juli 2008 publicerar Expressen nyhetsartikeln ”Alla visste ju redan”.¹¹³ Orsaken till artikeln är det faktum att Victoria Svensson nu valt att komma ut offentligt med sin sexualitet, men även att hon gift sig och blivit mamma. Hennes äktenskap och dotter utgör dock sekundära teman i artikeln, då offentliggörandet av hennes sexualitet är artikelns centrala ämne. Det är också sexualiteten, inte giftermålet eller dottern, som syftas på i rubriken. Redan här i rubriken insinueras att Svenssons sexuella läggning skulle vara något som varit känt för allmänheten sedan innan, någonting som ”alla redan visste”. Detta uttalas aldrig i artikeln, men valet av rubrik antyder för läsaren att denna nyhet i själva verket inte är en stor nyhet. Rubriken är ett citat ur artikeln, med dess betydelse blir en något annan när den plockas ur sin kontext. När Svensson i intervjun säger att ”alla” redan visste

¹¹² Berglez, Peter (2010) sida 285

¹¹³ *Alla visste ju redan*, Expressen 10 mars 2011

syftar hon på att hennes vänner och lagkamrater sedan länge känt till hennes förhållande. Hon har varit i samma relation i tio år och alltid varit öppen med den. För läsaren framstår det dock som att "alla" syftar på en större allmänhet. Ordet "ju" förstärker i det här sammanhanget bilden av att det skulle ha framgått att Svensson är homosexuell redan innan hon gick ut med det offentligt, att det är något som är bekant och känt.

En liknande rubrik sätter tidningen QX. I augustinumret 2008 gör man en intervju med Victoria Svensson, med rubriken "Visst spelar Vickan i vårt lag".¹¹⁴ Liksom i Expressens rubrik antyder man här underförstått att många redan skulle ha känt till eller förstått att Victoria Svensson är homosexuell. Men inte heller i QX utvecklar man hur eller varför många skulle ha gjort det. Antagandet finns där, men inga förklaringar. Görs antagandet mot bakgrund av att Victoria Svensson spelar fotboll, och hade man isåfall satt en sådan rubrik oberoende av vilken kvinnlig fotbollsspelare det var som kom ut? Eller är det någonting i Svenssons sätt att vara, hur hon ser ut? Textförfattarna lämnar luckor åt läsaren att själv fylla i, och på så sätt skapa förståelse för vad antagandena bygger på. I båda fallen bidrar rubriker och luckor till bilden av att det skulle gå att "se" på en person vad hen har för sexuell läggning.

Vidare skriver QX i ingressen att "Vi är nog många som har anat att Victoria Svensson spelar i vårt lag, men hon har aldrig bekräftat det. Förrän nu." Att Svensson spelar för "vårt lag", blir en ordlek som syftar både på att Victoria Svensson är fotbollsspelare men också på uttrycket "att spela för det andra laget". Att hävda att någon spelar i det andra laget har varit ett uttryck som använts främst av heterosexuella personer för att beskriva homosexuella. Det "andra" laget, det som underförstått inte är vi, är alltså det homosexuella laget. I det här sammanhanget används uttrycket till ett inkluderande, in i en homosexuell identitet och gemenskap, men det förutsätter fortfarande en tvådelning i synen på sexualitet, en dikotomi.

Vid flera tillfällen ger ordval i QX och Expressen uttryck för olika förhållningssätt till att Victoria Svensson kommer ut. Medan man i QX skriver att Victoria Svensson "bekräftar" att hon är homosexuell, skriver man i Expressen att hon "talar ut" om sin homosexualitet. Uttrycken bär på olika laddning. En bekräftelse säger i princip bara att det tidigare funnits en aning eller ett antagande om någonting, vilket går hand i hand med det som jag beskrivit ovan. Att tala ut innehåller även en nyans av att det finns någonting problematiskt kring en situation. Det är ett uttryck som ofta används i nyhetstexter om offentliga personer, framförallt när de förväntas tillkännage någon svårighet eller snedsteg.

Ett annat exempel är att Victoria Svensson i QX får frågan om hon även tidigare varit öppen med sin sexualitet. I Expressen ställs istället frågan om hon i tidigare intervjuer känt behov av att "gömma sig". Frågan bottenar i idén om att Victoria Svensson skulle ha behövt dölja sin sexualitet och kärleken till sin fru, något som bygger på en gammal föreställning av homosexualitet som någonting avvikande. En heterosexuell person som just gift sig och fått barn hade troligen inte fått samma fråga. Frågan ställs på grund av att homosexualitet fram till 1944 var straffbart i Sverige, något som tvingade människor till att gömma sina känslor och sexuella läggning. I ytterligare 35 år, fram till 1979, betraktades homosexuella personer som psykiskt sjuka, vilket också innebar att människor inte kunde vara öppna med sin sexualitet. Men då Victoria Svensson genomgående i artikeln uttrycker en oproblematiserad inställning till sin sexualitet framstår frågan som ett resultat av journalistens egna bild av hur det är att komma ut som homosexuell.

¹¹⁴ *Visst spelar Vickan i vårt lag*, QX augusti 2008, sida 22-23

Att artikeln i Expressen är producerad inom en diskurs där kvinnliga lagidrottare mer eller mindre antas vara homosexuella framgår inte bara av rubriken. I intervjun ombuds Victoria Svensson att ”kommentera snacket om att det mest finns lesbiska i landslaget”. Det är oklart vad journalisten söker efter (en bekräftelse, en dementi?), men frågan, i det sammanhang som den ställs, tycks insinuera att det så kallade snacket bär på en viss sanning. Något som ”bekräftas” nu när Victoria Svensson kommer ut. Genom att definiera frågan som ”ett snack” distanserar sig inte bara journalisten från sin egen fråga, utan får också en sådan jargong att framstå som allmänt vedertagen. Istället för att ställa den mer explicita frågan ”Är det mest lesbiska i landslaget?”, lindas frågan in och läggs fram i egenskap av att vara någonting som ”det snackas om”, och något som Victoria Svensson tros ha tankar om. Implicit blir den fråga som ställs i artikeln dock i princip likvärdig med journalisten skulle ha ställt den mer direkta (och därför mer explicit laddade) frågan om det mest är lesbiska i landslaget.

Victoria Svensson, liksom Anton Hysén, utropas till förebild när hon kommer ut i media. Att vara en förebild är inte något som Svensson gör anspråk på att vilja vara eller bli. Snarare uttrycker hon önskan om att bara få vara den hon är utan att bli kategoriserad. Till Expressen säger Victoria Svensson att:

- Jag hade länge tänkt berätta det, eftersom jag och min sambo valde att gifta oss. Men sedan tänkte jag: ”Varför ska jag berätta?” Jag vill ju vara känd som fotbollsspelaren ”Vickan”. Så jag valde att skjuta på det.¹¹⁵

Samma sak kommer till uttryck i intervjun i QX:

- Tidigare har jag velat vara känd som fotbollsspelaren Vickan, inte Vickan som är ihop med en tjej.¹¹⁶

Här framgår det att Victoria Svensson trodde att en öppenhet kring hennes relation skulle förändra den mediala bilden av henne. Istället för att vara känd i egenskap av att spela i landslaget, skulle hon nu bli känd som ”den lesbiska fotbollsspelaren”. Svenssons resonemang bygger på samhällets dikotoma indelning i heterosexuell/homosexuell, där en persons sexualitet antas definiera mycket av personens identitet i övrigt. Jag tolkar Victoria Svensson som att hon trodde att hennes sexualitet plötsligt skulle anses som lika (eller mer) intressant som hennes prestation på plan när det visade sig att hon är homosexuell.

Och trots att Victoria Svensson i Expressen blir citerad ”Jag är fortfarande samma gamla ”Vickan” som spelar fotboll”, tycks det nu plötsligt förväntas av henne att vara en förebild och en gay-ikon. I en sidoartikel i Expressen med rubriken ”Hyllas för att hon berättar: ”Blir förebild”, uttalar sig RFSL:s (Riksförbundet för sexuellt likaberättigande) förbundsordförande Sören Juvas och säger att ”Det är viktigt att hon berättar och står för vem hon är. Öppenhet är viktigt. Hon blir en förebild för andra, unga som växer upp.”¹¹⁷

Genom att komma ut i media visar Svensson alltså att hon står för den hon är. Liksom RFSL omfamnar tidningen QX Victoria Svensson och välkomnar in henne i en homosexuell gemenskap. Svensson får frågor om hon har gått på Pride, om hon ska gå på Europride, om hon läser QX. Att tillskrivas en lesbisk identitet framstår dock inte som självklart för Victoria Svensson. I QX studsar

¹¹⁵ *Alla visste ju redan*, Expressen 10 mars 2011 sida 44

¹¹⁶ *Visst spelar Vickan i vårt lag*, QX augusti 2008, sida 22

¹¹⁷ *Hyllas för att hon berättar: ”Blir förebild”*, Expressen 10 mars 2011 sida 45

hon till på frågan om hon tror att folk i allmänhet förstått att hon är flata. Det är inte frågan i sig som Svensson reagerar på utan ordet flata, som hon menar att hon aldrig kallat sig. Att hon inte helt och enbart identifierar sig med att vara lesbisk framgår i nästa stycke, där hon svarar på vilket ord hon använder istället för flata:

- Jag använder inga ord alls, varken flata eller lesbisk. Jag har inte haft behovet, för mig har det bara varit naturligt att vara tillsammans med den kvinna jag älskar. För mig handlar det om personen, jag tänker inte att jag blir kär i ett kön. Tidigare har jag varit ihop med killar, det här är min första tjej.¹¹⁸

Det blir även tydligt i Offside-intervjun från 2011, när Svensson igen får frågan om var fördomar damfotboll och homosexualitet kommer ifrån:

- Jag har mest skrattar när jag hört folk säga att alla damfotbollsspelare är homosexuella. Jag vet ju att det är fel, det vet ju alla. Men var det kommer ifrån? Det vet jag inte. Nu är jag... ja, homosexuell vill jag inte säga, men jag lever med en kvinna i alla fall. (...)¹¹⁹

Det här sista är intressant i sig. Tidningarna (och därför även jag i den här uppsatsen) väljer att definiera Victoria Svensson som homosexuell, trots att hon själv vid upprepade tillfällen uttrycker att hon själv inte verkar definiera sig som lesbisk. Här är åter ett exempel på den indelning som samhället gör i heterosexuell och homosexuell, där dessa kategoriseringar enbart tycks förstås i relation till den andra. Den som inte är heterosexuell är homosexuell. Denna dikotoma indelning bygger på en heteronormativ ordning och osynliggör i sig andra sexualiteter.

Oavsett i vems intresse det ligger så framstår det som att man i framförallt Expressen och QX vill projicera och tillskriva Victoria Svensson en viss roll efter att hon offentliggör sin sexualitet. Kategoriseringar i heterosexuell och homosexuell görs av journalisterna i båda tidningarna, den enda som inte tycks göra dem är Victoria Svensson själv. Svensson förväntas i princip bli en förebild, att föra en talan och att uttala sig om sina erfarenheter av att leva med en kvinna, en roll som hon inte har bett om eller gett sken av att vilja ha. Det är också en förväntan som sällan läggs på heterosexuella. Själv menar Victoria Svensson att hennes sexualitet inte är en stor grej:

- Jag har aldrig känt att jag har behövt demonstrera min läggning, jag har bara levt mitt liv och varit med den jag älskar.¹²⁰
- Samhället är ju sådant nu att det inte är en chock när någon väljer att gå ut med det. Jag är lycklig och glad med det jag har.¹²¹

Svensson menar också i artikeln i Offside att en anledning till att hon tidigare valde att inte gå ut var för att inte förstärka fördomar om kvinnliga fotbollsspelare som lesbiska. Som öppet lesbisk personifierar hon det som ”alla vet” om kvinnor inom lagidrott. I Offside-intervjun får Svensson frågan om varför hon inte gick ut med sin sexualitet tidigare.

- Jag ville vara känd som ”fotbolls-Vickan”. Sedan hörde jag att det fanns yngre tjejer som hade velat gå till Djurgården och stoppats av sina föräldrar för att ”det finns homosexuella spelare där”. Nu är det ju ingen smittsam sjukdom, inte så att ”går du dit så blir du

¹¹⁸ *Visst spelar Vickan i vårt lag*, QX augusti 2008, sida 22

¹¹⁹ *Andra har berättat att de lever med tjejer efter mig*, Offside nr 2 2011, sida 53

¹²⁰ *Visst spelar Vickan i vårt lag*, QX augusti 2008, sida 22

¹²¹ *Alla visste ju redan*, Expressen 10 mars 2011 sida 44

homosexuell” - men jag ville inte spä på ryktet och hindra unga tjejeers drömmar om att få spela allsvensk fotboll.

Trots att Svensson här ger uttryck för samma typ av fördomar som journalister 2011 ska mena kommer att ligga i vägen för Anton Hyséns karriär, är problemen med fördomar mot lesbiska ingenting som journalisterna tar fasta på i samma utsträckning. 2011 menar man till och med att homofobi inte är ett problem inom damfotboll, något som jag ska komma till i senare avsnitt.

Tittar man på artiklarna om Anton Hysén ifrån mars 2011 framgår det att den manliga homosexualiteten inom fotbollen framställs på ett något annorlunda sätt än den kvinnliga. Dels finns det inte, som i artiklarna om Svensson, några underförstådda antaganden om Hyséns sexualitet i varken rubriker, ingresser eller artiklar. Att Anton Hysén kommer ut som homosexuell *är* en nyhet, något som framgår både i artiklarna om Hysén själv men kanske framförallt i jämförelse med det som skrivs 2008 när Victoria Svensson kommer ut. Rubrikerna lyder varken ”Visst är Anton Hysén homosexuell”, eller ”Alla visste ju redan”, trots att Anton Hysén, liksom Svensson, säger att hans familj och närmaste vänner visste om hans sexuella läggning innan han kom ut officiellt i media. Men ”alla”, det vill säga allmänheten, visste inte, och därför är rubrikerna istället varianter av ”Anton Hysén: Jag är homosexuell” och ”Hysén kom ut – hyllas”.

Det finns även en tendens att glömma bort Victoria Svensson i de här artiklarna. Gång på gång skrivs det, i både rubriker och i artiklar, att Anton Hysén är den första fotbollsspelaren att komma ut. Metro har den 10 mars det som rubrik: ”Anton Hysén - den första att komma”. Oavsett vilken roll som Victoria Svensson vill ha som öppet homosexuell fotbollsspelare, så innebär en sådan rubrik ett osynliggörande av Svensson. Det skapar en förståelse av herrfotboll och damfotboll som skilda företeelser, och en rangordning av dem.

Reportaget ”Hemligheten” i fotbollsmagasinet Offside nr 2 2011 blir den intervju där Anton Hysén kommer ut som homosexuell.¹²² Att han väljer att komma ut i just Offside är troligen ingen slump. Offside har gjort sig kända för att skriva artiklar och reportage som går på djupet, och skiljer sig från annan sportjournalistik genom att inte falla i ett stereotypt berättande av sportvärlden och dess aktörer. Reportage-formen erbjuder andra möjligheter att fördjupa än vad snabbare, kortare nyhetstexter gör. Språket i reportage är generellt sätt mer uttänkt och mindre floskulöst. På så sätt kan situationer och fenomen framställas mer komplext, med fler bottenar och aspekter. Som första text om och med Anton Hysén kommer det här reportaget att påverka hur andra medier skriver om Hysén och manlig homosexualitet inom fotbollen.

Offside-reportaget kretsar framförallt kring två personer: huvudperson och fotbollsspelaren Anton Hysén, och hans pappa, fotbollslegendaren Glenn Hysén. Som huvudperson och biperson har de två något skilda uppgifter. Anton får representera sig själv, som den första öppet homosexuella mannen inom svensk fotboll, medan Glenn inte bara representerar sig själv som tidigare landslagsspelare och som far till Anton; han representerar också hela fotbollssverige.

På en tematisk nivå berättar Offside-reportaget om att en manlig svensk fotbollsspelare för första gången kommer ut som homosexuell. I samband med det tas även den kultur som omger fotbollen upp, den ”machostämning” som enligt journalisten präglar många omklädningsrum och idrottslag. Anton Hysén placeras in i en historisk kontext av andra män som kommit ut som homosexuella inom idrotten. Framförallt lyfts den engelska fotbollsspelaren Justin Fashanu fram. Redan i ingressen görs kopplingen mellan Hysén och Fashanu:

¹²² *Hemligheten*, Offside nr 2 2011, sida 40-52

1990 kom engelsmannen Justin Fashanu ut som historiens första homosexuella elitfotbollsspelare. Sedan dess har det varit knäpptyst. Men nu väljer två generationer Hysén att berätta.¹²³

I reportaget skriver journalisten att Fashanu under sin karriär ”tvingades lägga alltmer energi på att dölja sin sexualitet”, och att han efter att han kom ut 1990, aldrig fick ett heltidskontrakt igen. Passagen om Justin Fashanu avslutas ”1998, några månader efter att han anklagats för att ha våldtagit en 17-årig kille, hängde han sig i ett garage i London.”¹²⁴

Justin Fashanus självmord är något som även andra journalister kommer att ta fasta på i artiklar om Anton Hysén. Det målas upp en svart och komplex bild av hur idrottsvärlden har bemött öppet homosexuella, men också personer som inte framstår som tillräckligt maskulina, exempelvis fotbollsspelaren Graeme Le Saux, även han fotbollsspelare i England. I Offside-reportaget beskrivs att Le Saux ”(...) under sin 14-åriga karriär (fick) leva med att omvärlden misstänkte att han var homosexuell”, och att han ”flera gånger tog så illa vid sig att han övervägde att lägga av”.¹²⁵ Att vara homosexuell och spela fotboll, alternativt att bli ”misstänkt” för att vara homosexuell och spela fotboll, framstår som en inkompatibel ekvation. De här historiska kopplingarna kan anses viktiga att göra, för att inte bagatellisera och avfärda att Anton Hysén kommer ut som homosexuell; den historiska bakgrunden förklarar den värld som Hysén kommer ut i. Samtidigt målas en bild av att det är omöjligt att komma ut som bög inom herrfotbollen. Det finns en med andra ord en koherens i texten, där läsaren ska förstå vilka konsekvenser det kan få för konsekvenser för Anton Hysén att han kommer ut som homosexuell.

Även om stereotyper förändras och omdefinieras över tid, menar psykologen Nathalia Koivula att vissa stereotypa uppfattningar om maskulinitet och feminitet är allmängiltiga. De har upprepats så många gånger att de framstår som naturliga, och därmed nästan synonyma med de mer biologiskt kategoriserande adjektiven manligt och kvinnligt. Koivula menar bland annat att sport generellt sett anses vara en av de mest maskulina saker en människa kan ägna sig åt, och att bilden av en fotbollsspelare ofta associeras med någon som är maskulin, oavsett om personen är man eller kvinna. Parallellt med den bilden existerar enligt maskulinitetsforskaren R.W. Connell utbredda bilder av den homosexuelle mannen som en man utan maskulinitet, alltså en feminin man. I Offside-reportaget framträder båda dessa bilder. Delvis omförhandlas bilden av den homosexuelle mannen som feminin, då Hysén personifierar någon som är både maskulin och homosexuell; en person behöver inte vara antingen eller. Men delvis reproduceras bilden av den homosexuelle mannen som omaskulin, i hur artikelns aktörer talar om diffusa ”andra” homosexuella.

Det är intressant att titta närmare på är hur intervjupersonerna och journalisten förhåller sig till begreppen maskulinitet och feminitet. Som fotbollsspelare och son till Glenn Hysén utgör Anton Hysén sinnebilden av en maskulin man. När han först kommer in i reportaget är skådeplatsen ett tolv grader kallt Göteborg. Trots kylan har Anton Hysén bara en tunn jacka på sig. Hans hår är millimeterprecist snaggat, hans överarmar tatuerade. Enligt Anton Hysén är det bara hans familj och vänner som känner till att han är homosexuell. I artikeln får läsaren veta att Anton Hysén spåddes till att bli en stor talang, inte minst av hans far, men att hans karriär tappat fart. Journalisten gör en orsak/verkan-tolkning och undrar om Hysén tror att utvecklingen kan bero på Hyséns sexuella läggning att göra:

¹²³ *Hemligheten*, Offside nr 2 2011, sida 41

¹²⁴ *ibid* 45

¹²⁵ *ibid* 45

- Har det spelat någon roll att du är homosexuell?
- Alltså... Jag har fått skador vid fel tillfällen. Det har varit lite segt så. Jag vet att jag har vad som krävs för att spela på elitnivå i Sverige. Jag får kämpa hårdare helt enkelt.
Anton plockar upp de sista räkorna med fingrarna och sväljer ner med mineralvatten.
- Men att jag är böj och att det har påverkat min karriär? Jag vet inte. Jag tänker inte så mycket på sånt, jag bara kör. Grejen är som sagt att det inte är så många som vet. (...) ¹²⁶

I citatet ovan framgår det att det är journalisten som gör kopplingen att Hyséns karriär skulle ha påverkats av hans sexualitet, något som Hysén själv inte köper utan menar att det beror på att han varit skadad. Hysén framstår dessutom som mer irriterad än oroad över det faktum att han är den första att komma som homosexuell inom svensk herrfotboll.

- Det är ju helt sjukt när man tänker på det, fortsätter han. Det är så fucked up, alltihop. Var fan är alla andra? Det har väl typ inte kommit ut en enda fotbollsspelare? ¹²⁷

Anton Hyséns attityd har något ”kom an då, jag bryr mig inte” över sig. En inställning som i sig känns ganska maskulin. När journalisten åter igen kommer in på att en öppenhet kring Hyséns sexualitet kan komma att få konsekvenser för hans karriär håller Hysén med, men nyanserar och omförhandlar:

- Jag fattar att det kommer att bli annorlunda efter den här intervjun. Nu kommer alla att veta: alla tränare, alla motståndare, ja till och med mina lagkamrater. Det är hur lugnt som helst, jag tycker bara att det ska bli spännande. Folk får kalla mig vad de vill, det kommer bara att göra mig ännu mer taggad. ¹²⁸

Att vara trygg och obrydd om vad folk säger framstår som viktigt för att kunna komma ut som homosexuell i en heteronormativ miljö. Att Anton Hysén inte är en person som tar illa vid sig bekräftas av hans pappa Glenn Hysén. På frågan om Glenn tror att det är många homosexuella fotbollsspelare som lagt av för att de inte orkat ta ”fajten”, instämmer han eftertänksamt:

- Kanske, säger han. Men det är ju för jävligt. Man måste nog vara som Anton om man ska orka. Han är lite som mig, bryr sig inte om vad folk tycker. Är man inte väldigt trygg är det nog inte lika lätt. Då tar man kanske illa vid sig när någon drar ett bögskämt i omklädningsrummet. Anton kan själv dra ett skämt, han är sån. ¹²⁹

Glenn Hysén menar att Anton är så trygg i sig själv att han kan rycka på axlarna åt så kallade bögskämt, istället för att ta illa vid sig. Självförtroende är något som enligt Nathalia Koivula generellt sätt associerats med maskulinitet, medan känslighet, eller i det här sammanhanget ”att ta illa vid sig” har associerats med feminitet. Att Anton också själva skämtar om sin sexualitet uppfattar jag också som en slags maskulinitetsmarkering, att inte förhålla sig passiv utan ta plats och ha självdistans. Det finns också ett avståndstagande från det som associeras med feminitet:

- Så du tror inte att det finns en risk att det kommer att påverka din framtida karriär?

¹²⁶ *Hemligheten*, Offside nr 2 2011, sida 43

¹²⁷ *ibid* 45

¹²⁸ *ibid* 51

¹²⁹ *Hemligheten*, Offside nr 2 2011, sida 50

- Jo, det tror jag. Det finns folk som inte klarar av homosexuella. Och det finns rasister som inte klarar av invandrare. En klubb kanske är intresserad av mig, men så får tränaren reda på att jag är böj och så ändrar de sig. Men då är det deras problem, inte mitt.¹³⁰ (citatet forts.) Jag säger att han låter som Glenn när han säger så, att Glenn en gång sa till mig: ”Varför bry sig om något när man inte kan göra något åt det?!”

- Exakt! säger Anton. Fan, man kanske är mer som farsan än man trodde. Alltså, det kanske är annorlunda om man är fjollig, feminin och så. Då är det kanske inte så lätt att smälta in i ett lag, då blir det så tydligt. Men jag är inte sån. Ingen har vetat utan att jag har berättat. Så om man börjar döma mig bara för att jag kommer ut, så är det helt sjukt.¹³¹

Dels kan man här studera hur journalistens fråga är ställd. Den bär på en underliggande mening och är ledande men på om ett omvänt sätt. Journalisten som flera gånger tidigare frågat om Hysén tror att hans sexualitet har påverkat eller kommer att påverka hans karriär får nu, genom att ställa en nekande fråga, plötsligt ut ett annat svar än tidigare. Och det tycks vara det svar som söks. Man kan också studera Antons resonemang i sista meningarna. Där framkommer bilden av att det är det feminina och ”fjolliga”, eller antagandet om en omaskulinitet, hos homosexuella män som föraktas i en heteronormativ miljö, som ett herrfotbollslag. Att vara feminin inom herrfotbollen framstår enligt Antons beskrivning som ett större tabu än vem man blir kär i, något som kan avläsas även i några av Glenn Hyséns yttranden om Anton:

- (...) Han är snabb som fan och har en bra fot för inlägg. Men så är det detta med hans tacklingar. Han kan ju inte tackla. Och glidackla ska vi inte snacka om. Det är katastrof. Kanske märker man där att han är lite fjollig. Han liksom vågar inte.¹³²

Att Anton ”inte kan tackla” framstår som både en katastrof och som ett tecken på hans sexuella läggning. Att inte kunna tackla kopplas till att inte våga. Att inte våga framstår som fjolligt, det vill säga feminint, och för en man därmed som synonymt med att vara homosexuell. En heterosexuell man vågar, en homosexuell man vågar inte. Glenn Hysén har inte gjort sig känd för att säga ”rätt” saker, och visst kan man ta det i beaktning när man läser vissa av citaten i Offside-intervjun. Men faktum kvarstår att han i egenskap av före detta landslagsspelare och fotbollssikon representerar mer än sig själv, och vissa av de saker han säger representerar därför mer än honom själv och hans åsikt. I den meningen är också den stolthet som Glenn Hysén uttrycker över sin son i reportaget också oerhört viktig för diskursen, något som är viktigt att påpeka. Ett erkännande från Glenn Hysén väger tungt.

Enligt Nationalencyklopedin är en fjolla en ”flicka eller kvinna som saknar stadga i karaktär och intellekt”.¹³³ För både Anton och Glenn Hysén verkar fjollig vara något som kopplas samman med en homosexuell man. Att Anton poängterar att han inte är ”sån” (alltså feminin, fjollig) hade han troligen inte ansett sig behöva göra om temat för reportaget varit ett annat, att han till exempel skulle gå till en ny klubb, kommentera VM-resultat eller liknande. En sådan markering är troligen inte heller något som andra manliga fotbollsspelare skulle (behöva) göra. Här finns ett exempel på hur identitetsskapande lika mycket handlar om att definiera vad man inte är, som att definiera vad man är. I båda de sammanhang där ordet fjollig används i reportaget, framstår det också som någonting icke-önskvärt att vara, åtminstone inom fotbollen men kanske även utanför.

¹³⁰ ibid 51

¹³¹ ibid 51

¹³² ibid 50

¹³³ Nationalencyklopedin, fjolla: <http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/fjolla>

Det finns en likhet i hur Victoria Svensson och Anton Hysén förhåller sig till den bild som de tror, eller vet, att samhället och media kommer att vilja tillskriva dem som öppet homosexuella. Både Svensson och Hysén verkar ha en önskan om att inte kategoriseras, att tillåtas vara mångbottnade. De uttrycker det dock på lite olika sätt. Victoria Svensson gör det genom att, som nämnt tidigare, vid flera tillfällen påpeka att hon främst vill vara fotbollsspelaren Victoria Svensson, inte den lesbiska fotbollsspelaren Victoria Svensson. Anton Hysén gör till viss del samma sak, genom att förhandla stereotypen av bögen. Han illustrerar, till skillnad från de historiska exempel som journalisten lyfter fram, att det visst går att vara bög och spela fotboll. Det ena utesluter inte det andra. Hysén känner sig bekväm i sin sexualitet, och mer hemma i fotbollsvärlden än i gaykulturen.

- Jag kanske inte spelar i Allsvenskan och så, men jag vill ändå bevisa att det inte måste vara en så stor grej. Jag är fotbollsspelare. Och homosexuell. Om jag presterar som fotbollsspelare, då tror jag inte att det spelar någon roll om jag gillar tjejer eller killar. So what, liksom?

Vet du några andra fotbollsspelare som är homosexuella som inte har kommit ut?

- Nej, inte en enda. De finns ju, det vet jag. Men jag rör mig inte i gayvärlden, jag har inte massa kompisar som är bögar eller så heller. Några gånger har jag varit på gayställen, men jag känner mig inte hemma där. Så jag vet inte. Eller jo, på damsidan vet jag många.¹³⁴

Det är intressant hur Hysén här först menar att han inte känner till några homosexuella fotbollsspelare, för att sedan tänka till och ändra sig. Ordet fotbollsspelare tycks först associeras med manliga fotbollsspelare.

Det här kapitlet har handlat om den roll som samhället och media verkar vilja tillskriva såväl homosexuella kvinnor som män. Jag uppfattar att det framförallt är journalisterna, och inte så mycket Svensson eller Hysén själva, som problematiserar deras "offentliggöranden". Det tar sig uttryck i den kontext som de placeras i, en kontext som är vald av journalisten på förhand, innan intervjuerna. I valet av sammanhang ligger en del av journalistikens gestaltningmakt. Den uppfattning som Victoria Svensson och Anton Hysén som intervjupersoner får möjlighet att ge uttryck för är beroende av vilka frågor som journalisten ställer, vilket det valda perspektivet är. Dessutom tycks journalisterna mer eller mindre fastna i det redan valda spåret, och är inte alltid lyhörda för de svar som de får. Trots att Anton Hysén vid upprepade tillfällen uttrycker att han inte tycker att det behöver vara en stor grej att han kommer ut som homosexuell hävdar journalisten motsatsen:

Han säger att han gillar att jobba, för pengarnas skull, men han inser också att fotbollen blir allt viktigare om han inte ska tvingas upp klockan sex på morgonen resten av livet. En lyckad fotbollskarriär kan bli biljetten till en behagligare tillvaro. Just därför vill jag försäkra mig om att han är medveten om vad det kan innebära för hans framtidsdrömmar att han nu kommer ut offentligt. Inget kommer mer att bli sig likt.¹³⁵

Som jag har visat är det framförallt journalisten som menar att intervjun kommer att förändra Anton Hyséns liv, och leda till en mindre "behaglig" tillvaro. Ändå blir det här något som andra journalister senare tar fasta på, hur Hysén är "medveten om" vad det kan innebära att han kommer ut offentligt.

I artiklarna görs det även skillnad på att komma ut privat och att komma ut offentligt. Exempelvis får Victoria Svensson i Expressen frågan om hon känslomässigt upplever någon skillnad nu när hon

¹³⁴ *Hemligheten*, Offside nr 2 2011, sida 51

¹³⁵ *Hemligheten*, Offside nr 2 2011, sida 51

kommit ut, en fråga som i anslutning till den fråga hon fått precis innan (om hon tidigare i intervjuer velat "gömma" sig) antyder att hon tidigare skulle levt i en lögn.

Är det någon skillnad känslomässigt nu jämfört med innan du valde att komma ut?

- Jag känner ingen skillnad eftersom jag inte har fått några kommentarer. Alla som behövt veta om det, har vetat om det. Som mina vänner och min familj. (...) ¹³⁶

I det här meningsbytet blir det uppenbart att det, från journalistens och medias håll, görs skillnad på att komma ut privat och att komma ut offentligt. Victoria Svensson menar att det för henne personligen inte innebär någon förändring, hon har levt öppet med sin relation långt innan det blir en nyhet för medierna. Men frågan i sig säger något om medias och medialiseringens betydelse: media framstår som en arena där man förväntas komma ut. Innan dess är man inte "riktigt ute".

Den heterosexuella matrisens betydelse

Sociologen Margareta Lindholm menar att det svenska samhället idag präglas av en öppenhet kring sexualitet. Under de senaste 70 åren har samhällets syn på sexualitet förändrats och blivit alltmer jämlik, en attitydförändring som har skett parallellt med en mer demokratisk lagstiftning där homosexuell kärlek inte längre betraktas som straffbart eller som en psykisk störning. Sedan några år tillbaka har homosexuella även rätt att gifta sig och att adoptera barn. Lindholm menar att den här öppenheten innebär att synen på homosexualitet blivit alltmer normaliserad och att homosexualitet inte längre ses som "en grej" eller avvikelser. Trots denna normalisering kan vi se att det upprepade gånger blir till en nyhet när publika personer kommer ut som homosexuella, något som sällan, för att inte säga aldrig, sker med heterosexuella personer. Detta beror troligen på att ett heteronormativt samhälle gör antaganden om människors sexualitet, det vill säga förutsätter en heterosexualitet, redan innan de hunnit varken bekräfta eller dementera den.

Mot den teoretiska bakgrunden kan vi se att det finns anledning att betrakta det som ett historiskt framsteg att det svenska samhället idag talar öppet om homosexualitet. Tidigare har homosexualitet med olika metoder ignorerats och tystats ner. Av artiklarna som utgjort material till den här uppsatsen att döma, betraktas det idag som någonting positivt att komma ut. Samtidigt kan vi se att medierna framförallt uppmärksammar det som en nyhet när Anton Hysén kommer ut. Gång på gång beskriver man att Anton Hysén bryter ett tabu inom fotbollen, medan Victoria Svensson i princip enbart tycks bekräfta det som alla redan kände till. Därför blir Svenssons sexualitet inte heller en stor nyhet. Rubriker till artiklar om Svensson insinuerar, som även framgick i tidigare avsnitt, att samhället redan visste om hennes sexuella läggning. Men vari består det här antagandet?

Enligt Judith Butlers teori om den heterosexuella matrisen skulle vi kunna tolka antagandet som ett resultat av en genusavvikelse. Som vi har sett menar Butler att såväl biologiskt kön som genus är kulturellt skapade kategorier i enlighet med den heterosexuella matrisen. Matrisen vill göra gällande att det finns två kön som är definierade i relation och i motsats till varandra. Kvinnan är det som mannen inte är, och tvärtom. Dessa kategorier, kvinna och man, bestäms ytterst utifrån ett sexuellt begär riktat mot det motsatta könet. Då Victoria Svensson har gjort karriär inom det maskulint laddade området fotboll, har hon som kvinna stigit ur den kvinnliga sfären, och in den manliga. Som idrottare tillskrivs hon därför typiskt maskulina egenskaper, och eftersom man som människa (enligt den heterosexuella matrisen) antingen är maskulin/man eller feminin/kvinnor, måste Svenssons avvikelser från det feminina förklaras. Denna förklaring konstrueras i ett "allmänt" antagande om den kvinnliga fotbollsspelaren som homosexuell, ett antagande vi kan se att även journalister gör.

¹³⁶ Alla visste ju redan, Expressen 26 juli 2008, sida 12

Maskulinitet hos kvinnor betraktas inte sällan som ett tecken på homosexualitet, eftersom du som kvinna förutsätts vara feminin. I likhet till detta, som maskulinitetsforskaren R.W. Connell skriver, har feminitet hos en man länge antagits vara ett uttryck för dennes sexuella läggning.

Den heterosexuella matrisen kan alltså sägas vara en av anledningarna till att Anton Hyséns sexualitet blir en större nyhet än Svenssons. Även här finns nämligen något som går emot den heterosexuella matrisen, men på ett annat sätt än i Svenssons fall, eftersom det inte är något som samhället har kunnat göra ett antagande om enligt den heterosexuella matrisen. Som man befinner sig Anton Hysén som fotbollsspelare inom ”rätt” sfär. Dessutom framstår han i intervjuer som, enligt Nathalie Koivulas stereotyper, en typiskt maskulin man. Avvikelsen från den heterosexuella matrisen hos Hysén går alltså inte att finna inom kategorierna maskulin-manlig-man, utan i det sexuella begäret. En maskulin man förutsätts ju, enligt matrisen, åtrå en feminin kvinna. Hyséns sexualitet är därför ingenting som samhället (eller medierna) redan antagit, utan en nyhet. Den maskuline mannen är homosexuell.

Tystheten kring Victoria Svensson kan förstås på flera sätt. Dels poängterar Svensson själv vid flera tillfällen att hennes sexuella läggning inte är en stor grej, och trots att Expressens journalist söker efter en problematik bekräftar Svensson aldrig den bilden. Istället beskriver hon det öppna samhälle, som Margareta Lindholm skriver om, när journalisten frågar vilka reaktioner hon fått.

- Ingenting. Alla mina kompisar privat och i landslaget har ju vetat om att jag haft min sambo och att vi levt ihop i tio år. Från folk utifrån har jag inte hört något. Samhället är ju sådant att det inte är en chock när någon väljer att gå ut med det.¹³⁷

Svensson vittnar om att det inte är en ”grej” att komma ut som homosexuell i Sverige på 2000-talet. I QX bekräftas igen att det egentligen inte blivit några reaktioner på att Svensson kommit ut som homosexuell:

- Många trodde nog att det skulle bli en större grej av detta, men jag är nöjd med det som har stått. Det handlar ändå om mitt privatliv, och heterosar pratar inte mer om sitt privatliv än vad jag har gjort.¹³⁸

Enligt Fanny Ambjörnsson kan denna tystnad förstås som ett tyst inkluderande, som just en bekräftelse på hur normaliserad homosexualitet är i dagens samhälle. Samtidigt framstår tystnaden som en del av ett större, historiskt sammanhang, där en kvinnas kärlek till en annan kvinna inte blivit erkänd på samma sätt som en kvinnas kärlek till en man. Historiskt har man sett ett osynliggörande av lesbisk kärlek, då kvinnan inte betraktats som ett sexuellt subjekt i sig utan endast i relation till en man. På samma gång som tystheten runt Victoria Svenssons sexualitet kan ses som ett inkluderande, och ett tecken på att homosexualitet idag inte betraktas som någonting avvikande, tror jag att den till stor del beror just på den tidigare nämnda genusavvikelsen. Det blir framförallt uppenbart med tanke på den uppmärksamhet som Anton Hyséns sexualitet väcker tre år senare. Huruvida homosexualitet betraktas som en ”grej” eller inte framstår som beroende av vem den innefattar.

I artiklar från 2011 är Victoria Svensson sällan omnämnd. Anton Hysén beskrivs som den första att komma ut som homosexuell inom fotbollen, och placeras i princip enbart i relation till den engelska fotbollsspelaren Justin Fashanu som kom ut i början på 1990-talet. I vissa artiklar ska dock påpekas, skrivs det att Hysén är den första, manlige fotbollsspelaren att komma ut. Trots att Hysén just

¹³⁷ *Alla visste ju redan*, Expressen 26 juli 2008, sida 12

¹³⁸ *Visst spelar Vickan i vårt lag*, QX augusti 2008, sida 22

kommit ut och att man därför ännu inte kan uttala sig om huruvida hans sexuella läggning påverkat hans karriär eller inte, målar journalister upp en dystopisk framtid för honom, en framtid som i princip framstår som oundviklig. Att Hysén själv, liksom hans lagkamrater och tränare menar att homosexualitet idag inte är en stor grej, spelar ingen roll. Journalister och skribenter tycks helt enkelt överens om att Hyséns sexualitet på ett eller annat sätt kommer att påverka hans karriär, något som inte syns i det man skriver om Victoria Svensson. Tankar om orsak/verkan angående Svenssons sexualitet och framtid inom fotbollen är ingenting som diskuteras. Detta ska jag även beskriva närmare i senare kapitel i analysen. I de artiklar från 2011 då Victoria Svensson omnämns beskriver man upprepade gånger en annan situation inom damfotbollen. I Metro den 10 mars har man nederst i artikeln lyft fram ett citat från Svensson, samt kommenterat det hon säger:

”Alla jag har spelat med har känt till det hela tiden och har hela tiden varit fullt accepterat.”
Öppet homosexuella före detta fotbollsspelaren Victoria Sandell Svensson vittnar för Metro om en helt annan verklighet inom damfotbollen.¹³⁹

Journalisterna bakom uppsatsens material skulle troligen hävda att dessa artiklar är producerade för att skildra och spegla hur skilda världar den kvinnliga och den manliga fotbollen är. Jag menar dock att tidningarna i de här fallen inte bara belyser hur homosexuella personer betraktas inom fotbollsvärlden, utan själva medverkar till att reproducera föreställningar om att homosexualitet är mer accepterad inom damfotbollen än inom herrfotbollen. Man ifrågasätter inte den heteronormativa ordning som man själv är delproducent i, som utgör grunden till att det *blir* en större nyhet när en manlig fotbollsspelare kommer ut som homosexuell än när en kvinnlig fotbollsspelare gör det. Att Anton Hyséns sexualitet slås upp som en nyhet i så många medieformat, medan Victoria Svensson i stort sett möts av tystnad, reproducerar i relation till varandra samhällets föreställningar om den manliga, homosexuella fotbollsspelaren som någonting avvikande, och den kvinnliga, homosexuella fotbollsspelaren som någonting naturgivet. Något vi redan kände till. Det är inte deras sexualitet i sig som reproducerar eller bekräftar dessa föreställningar, utan det sätt på vilket medierna väljer att skriva om, eller inte skriva, om kvinnlig och manlig homosexualitet.

Intertextualitet och Offside-reportaget påverkan på övriga artiklar om Anton Hysén

I följande kapitel kommer jag att redogöra för intertextualiteten i artiklar om Anton Hysén från 2011. Genom att studera artiklarnas intertextualitet, det vill säga hur texterna bygger på tidigare händelser samt hur texterna bygger på andra texter om samma ämne, kan man se hur mediernas skildringar av när Anton Hysén kommer ut till stor del påverkats av reportaget i Offside. Offside-reportaget utgör i den meningen ”ur-texten”. Ur reportaget plockas flera av de citat som dyker upp i andra texter, och även den historiska kontext som Offside-journalisten placerar händelsen i återkommer i andra artiklar. Det är också intressant att studera hur händelsen tolkas och omformuleras i händerna på andra journalister.

Som tidigare nämnt anser jag att intertextualitet är mest intressant att studera i artiklarna om Anton Hysén. Detta beror på två saker. Först och främst är artiklarna som skrivs om Victoria Svensson 2008 betydligt färre. Som tagits upp tidigare framgår av mediabevakningen att Svenssons offentliga ”komma ut” inte blev en speciellt stor nyhet. Eftersom det av den anledningen inte i samma utsträckning är intressant att jämföra den första, ursprungliga texten och efterföljande texter, har jag valt att enbart fokusera på artiklarna om Anton Hysén. I Hyséns fall är det också lättare att avgöra vilken som är den första intervjun.

¹³⁹ Anton Hysén – den första att komma ut, Metro 10 mars 2011, sida 10

I artiklarna om Anton Hysén efter den 9 mars är det tydligt vad journalisterna tar fasta på från reportaget i Offside. I intervjun med Anton Hysén i Offside är det framförallt journalisten som trycker på vilka konsekvenser en öppenhet om hans sexuella läggning kan komma att få för konsekvenser för Anton Hyséns framtid inom fotbollen. Anton Hysén bekräftar att han förstår att den här intervjun kommer innebära att hans sexuella läggning blir offentlig.

- Jag fattar att allt kommer att bli annorlunda efter den här intervjun. Nu kommer alla att veta: alla tränare, alla motståndare, ja till och med mina lagkamrater. Det är hur lugnt som helst, jag tycker bara att det ska bli spännande. Folk får kalla mig vad de vill, det kommer bara göra mig ännu mer taggad.¹⁴⁰

Trots att Anton Hysén här uttrycker en obryddhet över hur hans omgivning ska komma att reagera när han kommer ut offentligt (utan att neka att reaktioner kan komma), blir det i händerna på framförallt Expressens och Sportbladets redaktioner plötsligt en oroad Hysén som läsaren möter. Båda tidningarna har rubriken ”Anton Hysén: Jag är homosexuell”, och redogör i artikeln på ett något varierat sätt att Anton Hysén är orolig för att hans sexualitet ska påverka hans karriär. Nedan citerar jag tidningarnas ingresser.

Han är 20 år, tillhör Sveriges mest kända fotbollsfamiljer och siktar själv på att snart nå elitfotbollen. Men det är en sak som oroar Anton Hysén - att det han nu väljer att berätta ska förstöra hans karriär. I nya numret av Offside kommer han ut som homosexuell. (citat forts.)
- Det finns folk som inte klarar av homosexuella. En klubb kanske är intresserad av mig, men så får tränaren reda på att jag är böj och så ändrar de sig, säger Anton Hysén i intervjun med Offside.¹⁴¹

Anton Hysén har länge burit på en hemlighet. Men nu väljer den 20-årige fotbollsspelaren att komma ut som homosexuell.

- Jag kanske inte spelar i allsvenskan, men jag vill ändå bevisa att det inte måste vara en stor grej, säger han till Offside.¹⁴²

Den tematiska hierarki som framträder i båda dessa artiklar är hur Hyséns ”oro” placeras tidigt i texten, till och med först, vilket får den att framstå som textens kärna. Ingressens funktion i all form av journalistik är att sammanfatta och plocka fram det viktigaste i en text. Kanske framförallt inom kvällspressen ska ingressen även locka till vidareläsning, något som blir tydligt i de här fallen. Det är hur artiklarna kontextualiserar det som Hysén uttrycker, eller blir uppmanad att uttrycka, i Offside-reportaget som blir själva nyheten i de här fallen. Det sker en dramatisering av det som sägs. Och det är en dramatisering som snarare verkar gå hand i hand med mediernas uppfattning av hur det är att komma ut, än den uppfattning som Hysén själv ger uttryck för i Offside-reportaget. Kontextualiseringen blir ett uttryck för något inom diskursen, eftersom händelsen hade kunnat skildras annorlunda. Grundtexten i Offside öppnar upp för flera möjligheter att beskriva hur Anton Hysén känner om att komma ut - att skildra honom som orolig är att tolka in en egen förförståelse i det som han uttrycker. Något som jag uppfattar som en kärna i det Hysén uttrycker i Offside är det ovan citerade, att han förstår att det kommer bli annorlunda men att han är lugn med det. Att lyfta fram det tidigare i artiklarna hade skapat en annan förståelse av situationen.

¹⁴⁰ *Hemligheten*, Offside nr 2 2011, sida 51

¹⁴¹ *Hysén: Därför kommer jag ut*, Expressen Sport 10 mars 2011, sida 10

¹⁴² *Anton Hysén: Jag är homosexuell*, Sportbladet.se 9 mars 2011

I citaten ovan från Expressen och Sportbladet är det framförallt två saker som jag reagerar på. Dels hur man i Sportbladet skriver att Hyséns sexualitet skulle vara en hemlighet som han burit på länge. Även det ordvalet är troligen en konsekvens av Offside-reportaget, som kort och gott har rubriken "Hemligheten". En hemlighet är något man vanligen vill dölja för andra, inte sällan med en rädsla för att den ska bli avslöjad. Eftersom Hysén själv aldrig uttrycker att han upplever sin sexualitet som varken problematisk eller något som han tidigare har försökt "dölja", menar jag att det är skribenterna som gör antagandet om att det är en hemlighet. I de här artiklarna blir även begreppet gestaltning aktuellt. Att medierna är delaktiga i skapandet av diskurser om sexualitet framgår tydligt i och med hur de väljer att tolka Offside-reportaget. Trots att Anton Hysén aldrig uttrycker en explicit oro, utan åtminstone i ord uttrycker att han tycker att "det är hur lugnt som helst" att hans sexualitet blir offentlig, gestaltar både Expressen och Sportbladet honom som oroad. I Expressen förstärks det som i Offside uttrycks som att det kan komma att påverka hans karriär, till att det skulle vara något som kan "förstöra" hans karriär. Det är dessutom så att Hysén själv aldrig tar upp att hans sexualitet skulle kunna komma att påverka, eller förstöra, hans karriär. Det är en möjlig konsekvens som Offside-journalisten beskriver, som Hysén sedan håller med om. Artikeln i Expressen innehåller även underrubrikerna "Kommer påverka karriären" samt "Stötts av pappa". I den första underrubriken ser vi ett exempel på när en händelse skildras genom ett sanningsanspråk: det konstateras plötsligt att det kommer påverka karriären för Hysén. Dessa rubriker far kanske inte med några osanningar, men det finns en nyans i dem av orsak/verkan som antyder att fotboll och homosexualitet är två saker som inte går att förena. Något som Hysén själv vill hävda själva motsatsen till.

Det framstår som att journalisterna beskriver händelsen utifrån sin egen uppfattning av vad det innebär att komma ut som homosexuell i samhället, och framförallt inom herrfotbollen. Till viss del handlar det troligen om att visa förståelse och respekt för hur homosexuella blivit betraktade i det svenska samhället historiskt; som illegala, som psykiskt sjuka. Men till viss del framstår det snarare som att man skildrar händelsen på ett sätt som passar den egna tidningens format och villkor. Som den person som artiklarna handlar om borde Anton Hyséns uppfattning vara viktig för skapandet och omförhandlingen av diskursen. Att han uttrycker att han tycker att det är "lugnt" och "ska bli spännande" borde kunna leda till en etablering av en neutralisering av homosexualitet inom fotbollen. Men det som inte är sensationellt och avvikande blir ingen nyhet, och istället skapar media, oavsett vad Hysén uttryckt, en nyhet utifrån att det *är* en stor grej. Därmed reproduceras den heteronormativa bilden av manlig homosexualitet inom fotbollen som någonting som avviker från det "normala".

En annan aspekt av intertextualitet som kommer till uttryck är hur Anton Hysén vid upprepade tillfällen, och i flera medier, kopplas samman med den engelska fotbollsspelaren Justin Fashanu. Fashanu var den första fotbollsspelaren att komma ut som homosexuell 1990. Han avled 1998. I Metro har man vid sidan av huvudartikelns rubrik Anton Hysén - den första att komma ut som homosexuell en mindre artikel med rubriken "Kom ut 1990 - tog livet av sig". Artiklarna är placerade så att rubriken om Hysén läses först, sedan söker sig blicken oundvikligen till nästa rubrik, och därmed skapas koherens mellan artiklarna. Läsaren förstår, eller avses förstå, att dessa saker har med varandra att göra. Det som framförallt blir problematiskt är det faktum att de artiklar som nämner Justin Fashanu gång på gång sammankopplar hans homosexualitet med det faktum att han tog sitt liv. Rubriken i Metro antyder att hans sexuella läggning ledde till att han tog sitt liv. Det finns en underförstådd, om än inte artikulerad, orsak-verkan som framstår som deterministisk. Anledningen till att en människa begår självmord kan man aldrig veta säkert, och denna förklaring tycks aldrig ha blivit fastställd utan bara något som det spekuleras kring. Att gång på gång placera Anton Hysén i relation till Fashanu och varje gång lyfta fram Fashanus självmord, skapar en bild av fotboll och homosexualitet som oförenliga. Och insinuerar en dystopisk framtid för Hysén.

Ambivalensen i artiklarna om Anton Hysén

I kapitlet om den heterosexuella matrisen visade jag hur tystnaden kring Victoria Svensson och uppmärksamheten kring Anton Hysén kan förstås ur ett heteronormativt perspektiv av genusavvikelse. I analysens sista kapitel ska jag redogöra för det ambivalenta förhållningssätt som medierna tycks ha när Anton Hysén kommer ut 2011. Dels ville man hylla Hysén som en hjälte, dels var man noga med att varna för hur detta skulle påverka hans karriär. Dessa två budskap framstår som paradoxala när man tittar närmare på dem, då man på samma gång uppmuntrar homosexuella personer att komma ut för att på så sätt inte själva bidra till förtrycket, och samtidigt uppmanar till att ”stanna i garderoben” för att undvika bestraffning. Anledningen till att inte heller det här avsnittet innefattar artiklarna om Victoria Svensson är för att denna typ av tankegångar inte uttrycks i artiklar om henne från 2008, och inte heller när hon omnämns i artiklar från 2011. Ingen verkar tro att Victoria Svenssons sexualitet kommer att påverka hennes karriär.

Jag menar alltså att det tycks finnas en viss ambivalens i hur man 2011 ska förhålla sig till det faktum att det nu finns en öppet homosexuell spelare inom herrfotbollen i Sverige. Dels bekräftas gång på gång hur bra det är att Anton Hysén kommer ut. Till Metro säger Viasats fotbollskommentator Bosse Persson att ”Någon måste alltid bryta isen och det är bara bra att det görs nu så att fotbollen kan bli av med det här oket. För Anton personligen måste det ju dessutom vara oerhört skönt.”¹⁴³ Att Anton Hysén kommer ut ses som en positiv utveckling för fotbollen. I det Persson säger framgår även att han tror att fler kommer att följa på Hysén och komma ut med sin sexualitet.

Det är inte bara Bosse Persson som tror att Anton Hysén nu ”bryter isen”. Hos flera skribenter finns en förhoppning och föreställning om att detta kommer att leda till en neutralisering eller normalisering av homosexualitet inom fotbollssverige. Hysén har öppnat en dörr och som pionjär beskrivs han som en hjälte. I Östgötacorrespondenten skriver sportchefen Christer Kustvik att han ”hoppas många vågar följa Anton Hysén och slå sprickor i den machofasad som är så vanlig i omklädningsrummen runt om i världen.” Samma skribent påpekar dock att det varken är nödvändigt eller önskvärt att ”alla” kommer ut, men i de fall då sexualiteten är något som ”tynger en individ, om den känner ett inre behov att öppna sig, att kunna stå för vem han är, då måste den rådande kulturen vara tillåtande.”¹⁴⁴ Både Bosse Persson och Christer Kustvik talar om en frigörelse för Anton Hysén, och om ett inre behov av att vara offentlig med sin sexuella läggning.

Samtidigt framställs i vissa tidningar det faktum att Anton Hysén kommit ut som något av ett problem. I en nyhetsartikel den 10 mars skriver Metro:

Att ämnet (homosexualitet. min anm) ännu är kontroversiellt och motståndet starkt blev uppenbart när nyheten publicerades igår. Nätet fylldes av hatiska kommentarer på bloggar och twitter. Fotbollskanalen.se fick så många hatiska och homofobiska kommentarer att redaktionen till slut valde att stänga ner kommentarsfältet.¹⁴⁵

Metro definierar homosexualitet som ett *ämne* som väcker motstånd och väljer därmed att lyfta fram det så kallade motståndet istället för att skildra de positiva reaktionerna som Anton Hysén fått. Genom att berätta om homosexualitet som ett kontroversiellt ämne, stärks en heteronorm. Homosexualitet framstår som någonting som är öppet för debatt, någonting att ha en åsikt om, inte som en människas rättighet att kunna vara öppen med sin sexualitet. Att Anton Hyséns sexuella läggning

¹⁴³ Anton Hysén – den första att komma ut, Metro 10 mars 2011, sida 10

¹⁴⁴ En hjälte nu – och i framtiden, Östgötacorrespondenten 10 mars 2011, sida 24

¹⁴⁵ Anton Hysén – den första att komma ut, Metro 10 mars 2011, sida 10

väcker motstånd framstår som förväntat och i princip oundvikligt, något som riskerar att naturalisera homofobi istället för att ifrågasätta den och fokusera på att det är en kulturell produkt.

Den här tematiska strukturen är återkommande i flera artiklar om Anton Hysén. I Göteborgs Posten har man den 10 mars ett uppslag med rubriken ”Ett välkommet och modigt steg”. Liksom andra skribenter glädjs krönikören Mats Härd åt att en man inom svensk fotboll kommit ut som homosexuell. En persons sexuella läggning spelar ingen roll och påverkar inte hans yrkesroll, konstaterar Härd. Men steget att komma ut som homosexuell är svårt oavsett vem man är, skriver Mats Härd.

Det Anton Hysén gör är modigt. Det hade det varit även om han inte spelat fotboll och farsan hette Glenn Hysén. Det sitter massor av 20-åringar i Sverige idag och vacklar fram och tillbaka om de skall våga ta det där steget. De finns i allsvenskan också, var säkra på det. Om de allsvenska bögnarna skall göra som Anton Hysén är jag inte lika säker på.¹⁴⁶

Och här, i de sista meningarna, ändrar texten karaktär. Mats Härd, som i inledningen skrivit att alla steg ut ur garderoben är välkomna, skriver nu att han ”inte är så säker på att det är förståndigt att på allsvensk nivå deklarerar sin sexuella läggning”. Anledningen till det menar Härd är bristen på tolerans bland supportrarna på läktarna.

(...) och det handlar inte så mycket om homofobi, böghat eller liknande känslomässiga störningar, utan att hejklacken slår till där det är som mjukast för att försvaga motståndaren och hjälpa det egna laget.¹⁴⁷

En homosexuell spelare, kan enligt Härds resonemang, bedömas som en svaghet för laget, eftersom man erbjuder motståndarlaget någonting att ”slå mot”. Att ha en öppet homosexuell spelare i klubben innebär isåfall en nackdel för laget redan från början. Men enligt Härd inte av den anledningen att sexuell läggning i sig skulle påverka personens prestationer, utan för att det kan skapa ett överläge för motståndarlaget. Slutsatsen ter sig som en paradox i relation till att varje steg ut ur garderoben är välkommet. I teorin är det önskvärt, men inte i praktiken.

Krönikörer och skribenter resonerar kring en homofobi som tycks ligga hos några odefinierade, om än inte helt oidentifierbara, andra. Att först konstatera att det är välkommet att någon kommer ut som homosexuell, för att sedan genast komma med reservationer om det förtryck som den homosexuelle frivilligt och ofrånkomligt utsätter sig för, sänder dubbla budskap. När Hysén kommer ut öppnas en möjlighet för skribenter att visa sig fördomsfria, ansvaret för de strukturer som finns skjuter man dock ifrån sig. I samma anda som de välkomnar homosexuella att komma ut höjer de ett varningens finger - det krävs mod för att göra det. På så vis läggs ansvaret att komma ut på individen, att stå upp för sig själv och sin integritet, med allt vad det kan komma att innebära, inte på den samhälleliga diskurs som har konstruerat garderoben till att börja med. Här aktualiseras den assimileringsprocess som Tiina Rosenberg skriver om, där homosexuella förutsätts anpassa sig efter den spelplan som redan är upplagd. Endast den som är modig nog att bemöta förtrycket kan ge sig in i matchen och hävda sin plats.

Journalisterna präglas även av en omedvetenhet kring sin egen roll i hur man bidrar till att upprätthålla den rådande diskursen. Man framställer sig själv som fördomsfri, men upprätthåller en heteronormativitet genom att spela på gamla fördomar. Till viss del lär ett sådant förhållningssätt bidra till

¹⁴⁶ *Ett välkommet och modigt steg*, Göteborgs Posten 10 mars 2011, sida 52

¹⁴⁷ *Ett välkommet och modigt steg*, Göteborgs Posten 10 mars 2011, sida 52

att upprätthålla ett status quo eftersom det i grunden inte ifrågasätter heteronormativiteten, själva anledningen till att Anton Hyséns sexualitet blir till en nyhet.

I flera av artiklarna framhålls inställningen till kvinnlig homosexualitet inom idrott som oproblematiserad, trots att vi i det tidigare citatet med Victoria Svensson från Offside 2011 kan se att homofobi utgör ett problem även inom damfotbollen. Inte sällan sätts den som motsats till hur man förhåller sig till homosexualitet inom manlig idrott. I Östgötacorrespondenten skriver sportchef Christer Kustvik efter att ha beskrivit hur ”macho” den manliga lagidrotten är, att:

Hittills har jag bara skrivit om män. Anledningen är att kvinnorna är så mycket bättre på att hantera den här sortens fördomar. Jag är för dåligt insatt för att veta hur bra de är, kan bara konstatera att de är hästlängder bättre än männen. På annat sätt går inte att tolka att så många tjejer i svensk lagidrott i alla fall på elitnivå, talar öppet och obehindrat om sin sexualitet.¹⁴⁸

Varför homosexualitet inom herr och damidrott verkar betraktas så olika kan man bara ha teorier om, den här uppsatsen har i tidigare kapitel presenterat en möjlig tolkning, och kanske är det bra att Kustvik inte spekulerar vidare. Samtidigt är det intressant hur han konstaterar att kvinnor *är* bättre på att hantera fördomar än män, vilket innebär att han inte bara gör skillnad på manlig och kvinnlig homosexualitet men också antyder att det skulle finnas ytterligare skillnader mellan män och kvinnor som gör att de hanterar homosexualitet på olika sätt. Samhällets heteronorm får framstå som en del utav en mansvärld, av fotbollen. Medias medverkan i dessa diskurser problematiseras dock inte vidare.

Avslutande diskussion och sammanfattning

Syftet med studien har varit att undersöka hur medier porträtter personer inom idrotten mot bakgrund av deras sexualitet. Utifrån teorier om heteronormativitet och könstillhörighet har uppsatsen sökt svara på huruvida Victoria Svensson och Anton Hysén framställs på ett liknande sätt i samband med att kommer ut som homosexuella 2008 respektive 2011.

Uppsatsen har huvudsakligen utgått ifrån följande frågeställningar:

Hur framställs kvinnlig respektive manlig homosexualitet i artiklarna?

Hur påverkas dessa framställningar av dikotoma kategoriseringar i man/kvinna respektive heterosexuell/homosexuell?

Studiens resultat visar att kvinnlig och manlig homosexualitet skildras på olika sätt i uppsatsens artiklar. Detta blir uppenbart mot bakgrund av att Anton Hysén får avsevärt större medieutrymme när han kommer ut 2011 än vad Victoria Svensson får när hon gör detsamma tre år tidigare. Ingen har, enligt de undersökta medierna, förväntat sig att Anton Hysén ska vara homosexuell, men i artiklarna om Victoria Svensson framstår det som att hennes homosexualitet redan skulle vara allmänt känd eller antagen. Möjligen är det Svenssons genusavvikelse i form av att vara kvinna inom en maskulin sfär som ligger till grund för dessa antaganden, men det är ingenting som uttrycks explicit.

¹⁴⁸ En hjälte nu – och i framtiden, Östgötacorrespondenten 10 mars 2011, sida 24

Journalisterna lämnar luckor i texterna och därmed utrymme för läsaren att själv dra slutsatser baserade på rådande diskurs.

Det finns en genomgående orsak/verkan-tanke i hur journalister och skribenter skriver om att vara homosexuell inom herrfotbollen, tankar som bygger på och samtidigt reproducerar föreställningar om en oförenlighet mellan homosexualitet och fotboll. Men det är en oförenlighet som uteslutande verkar vara gällande inom herrfotbollen; Victoria Svenssons karriär diskuteras aldrig i termer av att den skulle kunna påverkas eller förstöras av att hon kommer ut som homosexuell.

Generellt sett möts Victoria Svensson av en tystnad, något som kan tolkas som ett uttryck för den tystnad som lesbisk kärlek historiskt sett placerats i eller den så kallade symboliska utplåning som mediernas underlåtenhet av att skildra kvinnors erfarenhet beskrivits som. Tystnaden kan också, som nämnt, förstås som ett uttryck för att det som publiken redan ”vet” inte utgör en nyhet. På så sätt spelar journalistiken, genom att inte uppmärksamma Svenssons sexualitet, fördomar om att kvinnliga fotbollsspelare är homosexuella i händerna.

Det som studien framförallt visar är att hur journalisterna skildrar Victoria Svensson och Anton Hysén inte bara utgör en spegling av hur den kvinnliga och den manliga fotbollsvärlden ser ut. I viss utsträckning porträtteras de genom ett val av perspektiv och gestaltning som resulterar i en (omedveten) reproduktion av rådande diskurser. Det är diskurser inom vilka det betraktas som en nyhet när en manlig fotbollsspelare kommer ut som homosexuell, men inte när en kvinnlig fotbollsspelare gör det. Det ena blir en nyhet därför att det ses som en normavvikelse, det andra blir inte en nyhet eftersom det tycks gå hand i hand med.

Journalister och skribenter framstår också som omedvetna om sin egen roll i den heteronormativa ordning som man är del av, den ordning som jag uppfattar som själva anledningen till att Anton Hyséns sexualitet betraktas som en större nyhet än Victoria Svenssons. Den homofobi som man beskriver vill man tillskriva andra, och ansvaret för rådande strukturer, de strukturer som bland annat innebär att Anton Hysén 2011 blir den första manliga fotbollspelaren att komma ut i Sverige, läggs också de på några odefinierade andra. Det skulle kunna beskrivas som att medierna friskriver sig från eget ansvar genom att hävda sig själva som fördomsfria i samma andetag som de bidrar till upprätthållandet av samma normer.

Vidare skulle det vara intressant att föra en diskussion om vad som är orsaken till dessa skildringar, som bidrar till ett upprätthållande av diskursen. Beror det på en tidsbrist på redaktionerna, eller kanske på en brist av teoretiska perspektiv på journalistutbildningar? Den här uppsatsen inte möjlighet att svara på, men jag tycker att resultaten visar på att det finns skäl att tänka till kring dessa frågor.

Referenslista

Litteratur

- Ambjörnsson, Fanny (2006). Vad är queer?. Stockholm: Natur och kultur
- Ambjörnsson, Fanny (2005) ”I en klass för sig” i *Queersverige*, Kulick, D (red) Stockholm: Natur och Kultur
- Börjesson, Mats (2003) *Diskurser och konstruktioner: En sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur
- Börjesson, Mats, Palmblad, Eva (2010) *Diskursanalys i praktiken*. Liber AB
- Connell, Raewyn (1999). Maskuliniteter. Göteborg: Daidalos
- Berglez, Peter (2010) i *Metoder i kommunikationsvetenskap*. Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (red.). 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (red.) (2012). Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad. 4., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik
- Fagerström, Linda & Nilson, Maria (2008). *Genus, medier och masskultur* Gleerups Utbildning AB, Malmö
- Fundberg, Jesper (2003). Kom igen, gubbar!: om pojkfotboll och maskuliniteter. Diss. Stockholm : Univ., 2003
- Gauntlett, David (2002) *Media, gender and identity: an introduction*. London: Routledge
- Gill, Rosalind (2007), *Gender and the media*. Cambridge: Polity Press
- Graham, Mark (2005) ”Den heterosexuella tragedin” i *Queersverige*, Kulick, D (red) Stockholm: Natur och Kultur
- Hirdman, Anja (2001) *Tilltalande bilder: genus, sexualitet och publiksyn i Veckorevyn och Fib aktuellt*. Diss. Stockholm : Univ., 2002
- Hirdman, Anja, Kleberg, Madeleine & Widestedt, Kristina (2005). Journalistikens intimisering: den mediala offentlighetens förändringar från 1880-tal till nutid : ett forskningsprogram. Stockholm: Journalistik, medier och kommunikation (JMK), Univ.
- Koivula, Nathalie (1999) *Gender in sport*. Diss. (sammanfattning) Stockholm : Univ.
- Larsson, Håkan (2005) ”Queer idrott” i *Queersverige*, Kulick, D (red) Stockholm: Natur och Kultur
- Nord, Lars & Strömbeck, Jesper (red) (2013) *Medierna och demokratin. Andra utgåvan*. Lund: Studentlitteratur
- Rosenberg, Tiina (2002) *Queerfeministisk agenda*. Stockholm: Atlas, coop.
- Strömbäck, Jesper (2004) *Den medialiserade demokratin: om journalistikens ideal, verklighet och makt*. 1. uppl. Stockholm: SNS förl.
- Wallin, Ulf. 1998. *Sporten i spalterna: sportjournalistikens utveckling i svensk dagspress under 100 år*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet
- Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

Digitala referenser

- De los Reyes, Paulina, Intersektionalitet, Nationalencyklopedin:
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/intersektionalitet> (hämtad 2014-12-08)
- Kleberg, Madeleine (2006) *Genusperspektiv på medie- och kommunikationsvetenskap* Stockholm: Högskoleverket i samarbete med Nationella sekretariatet för genusforskning
http://www.genus.se/digitalAssets/1279/1279784_medie-kommvet.pdf

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor: <http://www.mucf.se/unga-hbtq-personers-halsa> (hämtad 2014-12-10)

Nationalencyklopedin: norm; <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/norm> (hämtad 2013-11-28)

Nordicom: <http://www.nordicom.gu.se/sv/mediefakta/nyheter/mediebarometern-2013> (hämtad 2014-11-30)

Riksförbundet för sexuellt likaberättigande (RFSL): <http://www.rfsl.se/?p=2840> (hämtad 2014-12-01)

Sveriges Radio: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3993&artikel=5215984> (hämtad 2014-12-02)

Artiklar som använts som analysmaterial

Bengtsson, Anders, *Hemligheten*, Offside nr 2 2011, sida 40-52

Brandberg, Jens, *Hysén: Därför kommer jag ut*, Expressen Sport 10 mars 2011, sida 10

Bråstedt, Mats, *Alla visste ju redan*, Expressen 26 juli 2008, sida 12

Eriksson, Markus, *Anton Hysén: Jag är homosexuell*, Sportbladet.se 9 mars 2011, hämtad 2012-11-20

Gad, Magda, *Visst spelar Vickan i vårt lag*, QX augusti 2008, sida 22-23

Gatu, Anja, *Tystnaden skrämmer mest*, Sydsvenskan 10 mars 2011, sida 18

Holmberg, Ludvig, *Hyllas för att hon berättar: "Blir förebild"*, Expressen 26 juli 2008, sida 13

Härd, Mats, *Ett välkommet och modigt steg*, Göteborgs Posten 10 mars 2011, sida 52-53

Karlsson, Erik, *Hysén hyllas*, Sportbladet 10 mars 2011, sida 8

Kustvik, Christer, *En hjälte nu – och i framtiden*, Östgötarespondenten 10 mars 2011, sida 24

Littorin, Jens, *Hysén kom ut – och hyllas*, Dagens Nyheter sport 10 mars 2011, sida 5

Rengfors, Kristoffer och Löwendahl, Peter, *Anton Hysén – den första att komma ut*, Metro 10 mars 2011, sida 10

Ystén, Henrik, *Andra har berättat att de lever med tjejer efter mig*, Offside nr 2 2011, sida 53